

دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی

فرم تهیه و تدوین پروپوزال پیشنهادی

عنوان طرح

تغییر رویکرد فضای سبز به:

درختان میوه و صنعتی

گیاهان خوراکی، پوشاکی، صنعتی، دارویی و معطر

این طرح ۱۵ طرح پیوست دارد

مجری

سفارش دهنده طرح

کاربر طرح

شهرداری های سراسر کشور

۱- عنوان پروژه

تغییر نام فضای سبز به زراعت و باغبانی و تغییر رویکرد کاشت درختان مثمر و گیاهان خوراکی و گیاهان دارویی و گیاهان معطر

در پارک ها و محوطه های اماکن خصوصی و دولتی و پارک های جنگلی

این طرح ۱۵ طرح پیوست دارد

۴- طرح مسأله (ضرورت، هدف و...)

فضای سبز در قرآن کریم

حدائق ذات بهجه باغهای زیبا

النمل : ۶۰ أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا أ
إِلَهَ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ

(آیا بتهایی که معبود شما هستند بهترند) یا کسی که آسمانها و زمین را آفریده؟! و برای شما از آسمان، آبی فرستاد که با آن، باغهایی زیبا و سرورانگیز رویانیدیم؛ شما هرگز قدرت نداشتید درختان آن را برویانید! آیا معبود دیگری با خداست؟! نه، بلکه آنها گروهی هستند که (از روی نادانی، مخلوقات را) همطراز (پروردگارشان) قرار می دهند!

کلمه طیبه به درخت میوه دار تشبیه شده است

إبراهیم : ۲۴(۲۴) أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ أيا ندیدی چگونه خداوند «کلمه طیبه» (و گفتار پاکیزه) را به درخت پاکیزه ای تشبیه کرده که ریشه آن (در زمین) ثابت، و شاخه آن در آسمان است؟!»، ۲۴_

(۲۵) تَوْتَىٰ أَكْلَهَا كُلِّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ هر زمان میوه خود را به اذن پروردگارش می دهد. و خداوند برای مردم مثلها می زند، شاید

کلمه خبیثه به درخت بی قرار تشبیه شده است

متذکر شوند (و پند گیرند)!»، ۲۵_

(٢٦) وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ هَمَّجِينِ) «كلمه خبيثه» (و سخن آلوده) را به درخت ناپاکی تشبيه کرده که از روی زمین برکنده شده، و قرار و ثباتی ندارد.» ٢٦_

درختان بهشتی میوه های خوراکی دارند

باغ (جنت)

در بهشت که پاکترین جایگاه است درختان و گیاهان مثمر وجود دارد

جَنَّةٌ

البقره : ٢٦٥ وَ مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَ تَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

البقره : ٢٦٦ أَيْوَدُّ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَ أَغْنَابٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَ أَصَابَهُ الْكِبَرُ وَ لَهُ ذُرِّيَةٌ ضِعْفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

آل عمران : ١٣٣ وَ سَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَ جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ

آل عمران : ١٤٢ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَ لَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَ يَعْلَمِ الصَّابِرِينَ

آل عمران : ١٨٥ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ إِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ رُحِزَ عَنِ النَّارِ وَ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَ مَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْعُرُورِ

النساء : ١٢٤ وَ مَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَ لَا يُظَلَّمُونَ نَقِيرًا

المائدة : ٧٢ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَ قَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَ رَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَ مَاوَاهُ النَّارُ وَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

الأعراف : ١٩ وَ يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَ زَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَ لَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

الأعراف : ٢٢ فَذَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَ طَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَ نَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَ أَقَلَّ لَكُمَا الْشَّيْطَانُ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ

الأعراف : ٢٧ يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَ قَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

الأعراف : ٤٠ إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَ اسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ

الأعراف : ٤٢ وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

الأعراف : ٤٣ وَ نَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَ قَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْ لَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَ نُودُوا أَنْ تِلْكَمُ الْجَنَّةُ أَوْرَثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

الأعراف : ٤٤ وَ نادى أصحابُ الجنةِ أصحابَ النارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

الأعراف : ٤٥ وَ بَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَ عَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ وَ نَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَ هُمْ يَطْمَعُونَ

الأعراف : ٤٦ أ هُوَ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَ لَا أَنتُمْ تَحْزَنُونَ

الأعراف : ٥٠ وَ نادى أصحابُ النارِ أصحابَ الجنةِ أَنْ أفيضوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهَا عَلَى الْكَافِرِينَ

التوبة : ١١١ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَ أَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَ يُقْتَلُونَ وَ عَدَاً عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَ الْإِنْجِيلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

يونس : ٢٤ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَ زِيَادَةٌ وَ لَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَ لَا ذِلَّةٌ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

هود : ٢٣ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

هود : ١٠٨ وَ أَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا فَعَلَىٰ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُودٍ

الرعد : ٣٥ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكْلُهَا دَائِمٌ وَ ظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَ عُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ

النحل : ٣٢ الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

الإسراء : ٩١ أَوْ تَكُونُ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَ عِنَبٍ فَتُفَجَّرَ الْأَنْهَارُ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا

مريم : ٦٠ إِلَّا مَنْ تَابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَ لَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا

مريم : ٦٣ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا

طه : ١١٧ فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَ لِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى

طه : ١٢١ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتَ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا وَ طَفِيفًا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَ عَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى

الفرقان : ٨ أَوْ يُلْقَىٰ إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَ قَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

الفرقان : ١٥ قُلْ أ ذَلِكِ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وَعِدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَ مَصِيرًا

الفرقان : ٢٤ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَ أَحْسَنُ مَقِيلًا

الشعراء : ٨٥ وَ اجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ

الشعراء : ٩٠ وَ اَرْزَلْتِ الْجَنَّةَ لِلْمُتَّقِينَ

العنكبوت : ٥٨ وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

يس : ٢٦ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ

يس : ٥٥ إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمِ فِي شُغْلٍ فَاكِهِونَ

الزمر : ٧٣ وَ سِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤُهَا وَ فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَ قَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

الزمر : ٧٤ وَ قَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَ عَدَّهُ وَ أَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَّبِعُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

غافر : ٤٠ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَى وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ

فصلت : ٣٠ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَ لَا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

الشورى : ٧ وَ كَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَ مَنْ حَوْلَهَا وَ تُنذِرَ يَوْمَ الْجُمُعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَ فَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ

الزخرف : ٧٠ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَ أَزْوَاجُكُمْ تُخْبَرُونَ

الزخرف : ٧٢ وَ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

الأحقاف : ١٤ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

الأحقاف : ١٦ أُولَئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَ نَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَ عَدَّ الصَّدَقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ

محمد : ٦ وَ يُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا لَهُمْ

محمد : ١٥ مِثْلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَ أَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ وَ أَنْهَارٌ مِنْ حَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَ أَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَ لَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَ سَقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ

ق : ٣١ وَ اَرْزَلْتِ الْجَنَّةَ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ

النجم : ١٥ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى

الواقعة : ٨٩ فَرُوحٌ وَ رِيحَانٌ وَ جَنَّةُ نَعِيمٍ

الحديد : ٢١ سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَ جَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ أَعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ رُسُلِهِ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَ اللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

الحشر : ٢٠ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ الْفَائِزُونَ

التحریم : ١١ وَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَ نَجِّنِي مِنَ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

القلم : ١٧ إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ

الحاقة : ٢٢ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

المعارج : ٣٨ أ يَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ

الإنسان : ١٢ وَ جَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَ حَرِيرًا

النازعات : ٤١ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى

التكوير : ١٣ وَ إِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ

الغاشية : ١٠ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

جَنَّاتٍ

البقرة : ٢٥ وَ بَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَ أَتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَ لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

آل عمران : ١٥ قُلْ أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكَمُ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَ رِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَ اللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

آل عمران : ١٣٦ أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

آل عمران : ١٩٥ فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَ آخَرُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَ أُوذُوا فِي سَبِيلِي وَ قَاتَلُوا وَ قُتِلُوا لَأَكْفِرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَ لَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَ اللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ

آل عمران : ١٩٨ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْآبِرَارِ

النساء : ١٣ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَ مَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

النساء : ٥٧ وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَ نُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا

النساء : ١٢٢ وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا

المائدة : ١٢ وَ لَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَ بَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَ آتَيْتُمُ الرِّكَاتَ وَ آمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَ عَزَرْتُمْهُمْ وَ أقرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَ لَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

المائدة : ٦٥ وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَ لَأَدْخَلْنَاكُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

المائدة : ٨٥ فَأَنبَأَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ

المائدة : ١١٩ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

الأنعام : ٩٩ وَ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرَجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَ مِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَ جَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَ الزَّيْتُونِ وَ الرِّمَّانِ مُشْتَبِهًا وَ غَيْرَ مُتَشَابِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَ يَنْعِهِ إِنِّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

الأنعام : ١٤١ وَ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَ غَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَ النَّخْلَ وَ الزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْثَرًا وَ الزَّيْتُونَ وَ الرِّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَ غَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَ آتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَ لَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

التوبة : ٢١ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَ رِضْوَانٍ وَ جَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ

التوبة : ٧٢ وَعَدَّ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ مَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ وَ رِضْوَانٍ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

التوبة : ٨٩ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

التوبة : ١٠٠ وَ السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ مِنْ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ وَ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ وَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

يونس : ٩ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

الرعد : ٤ وَ فِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٍ وَ جَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَ زُرْعٌ وَ نَخِيلٌ صِنَوَانٌ وَ غَيْرُ صِنَوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَ نَفَضَلُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ إِنِّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

الرعد : ٢٣ جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَ مَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَ أَزْوَاجِهِمْ وَ ذُرِّيَّاتِهِمْ وَ الْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ

إبراهيم : ٢٣ وَ أَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ

الحجر : ٤٥ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

النحل : ٣١ جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ

الكهف : ٣١ أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِنِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَ حَسَنَتْ مَرْفَعَتُهُمْ

الكهف : ١٠٧ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا

مريم : ٦١ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًا

طه : ٧٦ جَنَّاتٍ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى

الحج : ١٤ إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

الحج : ٢٣ إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَ لَوْلُؤًا وَ لِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

الحج : ٥٦ الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَخْضَعُونَ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

المؤمنون : ١٩ فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَ أَغْنَابٍ لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَ مِنْهَا تَأْكُلُونَ

الفرقان : ١٠ تَبَارَكَ الَّذِي إِِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَ يَجْعَلُ لَكَ فُصُورًا

الشعراء : ٥٧ فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

الشعراء : ١٣٤ وَ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

الشعراء : ١٤٧ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

لقمان : ٨ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ

السجدة : ١٩ أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

فاطر : ٣٣ جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَ لَوْلُؤًا وَ لِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

يس : ٣٤ وَ جَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَ أَغْنَابٍ وَ فَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ

الصفات : ٤٣ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

ص : ٥٠ جَنَّاتٍ عَدْنٍ مَفْتَحَةً لَهُمُ الْأَبْوَابُ

غافر : ٨ رَبَّنَا وَ اَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ اَبَائِهِمْ وَ اَزْوَاجِهِمْ وَ ذُرِّيَّتِهِمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

الشورى : ٢٢ تَرَى الطَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَ هُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ وَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِى رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

الدخان : ٢٥ كَمْ تَرَكَوا مِنْ جَنَّاتٍ وَ عُيُونٍ

الدخان : ٥٢ فِى جَنَّاتٍ وَ عُيُونٍ

محمد : ١٢ اِنَّ اللّٰهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَ الَّذِينَ كَفَرُوا يَنْتَمَتُونَ وَ يَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْاَنْعَامُ وَ النَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ

الفتح : ٥ لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ يُكْفَرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَ كَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللّٰهِ فَوْزاً عَظِيماً

الفتح : ١٧ لَيْسَ عَلَى الْاَعْمى حَرْجٌ وَ لَا عَلَى الْاَعْرَجِ حَرْجٌ وَ لَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ وَ مَنْ يُطِيعِ اللّٰهَ وَ رَسُوْلَهُ يَدْخُلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَ مَنْ يَتَوَلَّ يُعَذَّبْهُ عَذَاباً اَلِيماً

ق : ٩ وَ نَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكاً فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَ حَبَّ الْحَصِيْدِ

الذاريات : ١٥ اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَ عُيُونٍ

الطور : ١٧ اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَ نَعِيْمٍ

القمر : ٥٤ اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَ نَهْرٍ

الواقعة : ١٢ فِى جَنَّاتِ النَّعِيْمِ

الحديد : ١٢ يَوْمَ تَرى الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَ بَأْيَمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ

المجادلة : ٢٢ لَا تَجِدُ قَوْماً يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّٰهَ وَ رَسُوْلَهُ وَ لَوْ كَانُوا اَبَاءَهُمْ اَوْ اَبْنَاءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ عَشِيْرَتَهُمْ اَوْلِيَاكَ كَتَبَ فِى قُلُوْبِهِمُ الْاِيْمَانَ وَ اَيْدِيَهُمْ بَرُوْحٌ مِنْهُ وَ يَدْخُلْهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ اَوْلِيَاكَ حِزْبُ اللّٰهِ اِلَّا اِنْ حِزَّبَ اللّٰهُ هُمْ الْمُفْلِحُونَ

الصف : ١٢ يُغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ وَ يَدْخُلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَ مَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِى جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ

التغابن : ٩ يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَ يَعْمَلْ صَالِحاً يُكْفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَ يَدْخُلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبداً ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ

الطلاق : ١١ رَسُوْلاً يَتْلُوْا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللّٰهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّوْرِ وَ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَ يَعْمَلْ صَالِحاً يَدْخُلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبداً قَدْ اَحْسَنَ اللّٰهُ لَهٗ رِزْقاً

التحریم : ۸ یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحاً عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَ يُدْخِلَكُمُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَ بَأْيَمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتِمِّمْ لَنَا نُورَنَا وَ اغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

الفلم : ۳۴ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

المعارج : ۳۵ أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ

نوح : ۱۲ وَ يُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَ بَنِينَ وَ يَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَ يَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَاراً

المدثر : ۴۰ فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ

النبأ : ۱۶ وَ جَنَّاتٍ أَلْفَافاً

البروج : ۱۱ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

البينة : ۸ جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَداً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ

درختان جهنمی جهنم هم درخت دارد اما درختان جهنمی میوه خوراکی ندارند

الصفات : ۶۲ أُولَئِكَ خَيْرٌ نُزْلاً أَمْ شَجَرَةَ الزَّقُّومِ

آیا این (نعمتهای جاویدان بهشتی) بهتر است یا درخت (نفرت انگیز) زقوم؟!

(۶۳) إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ

ما آن را میوه درد و رنج ظالمان قرار دادیم!

(۶۴) إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ

آن درختی است که از فعر جهنم می روید!

(۶۵) طَلَعَهَا كَأَنَّه رُؤُوسُ الشَّيَاطِينِ

شکوفه آن مانند سرهای شیاطین است!

(۶۶) فَإِنَّهُمْ لَأَكَلُونَ مِنْهَا فَمَا يُؤُونُ مِنْهَا الْبُطُونَ

آنها [= مجرمان] از آن می خورند و شکمها را از آن پر می کنند!

(۶۷) ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْباً مِّنْ حَمِيمٍ

سپس روی آن آب داغ متعفنی می نوشند!

مجازات مردم سبا این بود که بجای دو باغ صاحب درختانی شدند با میوه تلخ و شوره گز و مقداری سدر

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّاتٍ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ (۱۵)

مردم سبا را در مساکنشان عبرتی بود: دو بوستان داشتند، یکی از جانب راست و یکی از جانب چپ. از آنچه پروردگارتان به شما روزی داده است بخورید و شکر او به جای آورید. شهری خوش و پاکیزه و پروردگاری آمرزنده. سوره سبا (۱۵)

فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِي أُكُلٍ خَمْطٍ وَأَثَلٍ وَشَيْءٍ مِّن سِدْرٍ قَلِيلٍ (۱۶)

اعراض کردند. ما نیز سیل ویرانگر را بر آنها فرستادیم و دو بوستانشان را به دو بوستان بدل کردیم با میوه‌ای تلخ و شوره گز و اندکی سدر. سوره سبا (۱۶)

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَ هَلْ نَجْزِي إِلَّا الْكَافِرِينَ (۱۷)

آنها را که ناسپاس بودند اینچنین جزا دادیم. آیا ما جز ناسپاسان را مجازات می کنیم؟ سوره سبا (۱۷)

مجازات و عذاب ما مردم ایران هم این شده که بجای لذت بردن از باغات میوه و شکوفه ها و پروانه ها و زنبوران عسل و رسیدن میوه ها و سبزیجات در فضای دود زده تهران از سمومات و مواد زهرآلود و آلرژیک زای چنار ها و گاز های سمی کاج ها بهره مند شویم و چشممان به جمال چنار های نیمه سوخته و کاج ها دود زده بیفتد!!!!

البقرة : ۲۶۵ وَ مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَ تَثْبِيْتًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بَرِيْرَةٍ وَأَيْلٍ فَاتَتْ أَكْطَاهَا ضِعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِْبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

و مثل صدقات] کسانی که اموال خویش را برای طلب خشنودی خدا و استواری روحشان انفاق می کنند، همچون مثل باغی است که بر فراز پشته ای قرار دارد [که اگر] رگباری بر آن برسد، دو چندان محصول برآورد، و اگر رگباری هم بر آن نرسد، باران ریزی [برای آن بس است]، و خداوند به آنچه انجام می دهید بیناست. (۲۶۵)

تنوع درختان میوه در قرآن

الأنعام : ۱۴۱ وَ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَ غَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَ النَّخْلَ وَ الزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أُكْلُهُ وَ الزَّيْتُونَ وَ الرُّمَانَ مُتَشَابِهًا وَ غَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَ آتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَ لَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

اوست که باغهای معروش [= باغهایی که درختانش روی داربست ها قرار دارد]، و باغهای غیرمعروش [= باغهایی که نیاز به داربست ندارد] را آفرید؛ همچنین نخل و انواع زراعت را، که از نظر میوه و طعم با هم متفاوتند؛ و (نیز) درخت زیتون و انار را، که از جهتی با هم شبیه، و از جهتی تفاوت دارند؛ (برگ و ساختمان ظاهریشان شبیه یکدیگر است، در حالی که طعم میوه آنها متفاوت می باشد). از میوه آن، به هنگامی که به ثمر می نشیند، بخورید! و حق آن را به هنگام درو، بپردازید! و اسراف نکنید، که خداوند مسرفان را دوست ندارد!

فاطر : ۲۷ لَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَ مِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيضٌ وَ حُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَ غَرَابِيبُ سُودٌ

آیا ندیده‌ای که خدا از آسمان، آبی فرود آورد و به [وسیله] آن میوه‌هایی که رنگهای آنها گوناگون است بیرون آوردیم؟ و از برخی کوه‌ها، راه‌ها [و رگه‌ها] ی سپید و گلگون به رنگهای مختلف و سیاه پر رنگ [آفریدیم]. (۲۷)

تنوع زراعت

الزمر: ۲۱ لَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فِتْرَتُهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطْمًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ

مگر ندیده‌ای که خدا از آسمان، آبی فرود آورد پس آن را به چشمه‌هایی که در [طبقات زیرین] زمین است راه داد، آن گاه به وسیله آن کشتزاری را که رنگهای آن گوناگون است بیرون می‌آورد، سپس خشک می‌گردد، آن گاه آن را زرد می‌بینی، سپس خاشاکش می‌گرداند. قطعاً در این [دگرگونیها] برای صاحبان خرد عبرتی است.

(۱۳) الرعد : ۴ وَ فِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ وَ جَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَ زُرْعٌ وَ نَخِيلٌ صِنَوَانٌ وَ غَيْرُ صِنَوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَ نُفَضَّلُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

و در روی زمین، قطعاتی در کنار هم قرار دارد که با هم متفاوتند؛ و (نیز) باغهایی از انگور و زراعت و نخلها، (و درختان میوه گوناگون) که گاه بر یک پایه می رویند و گاه بر دو پایه؛ (و عجیب تر آنکه) همه آنها از یک آب سیراب می شوند! و با این حال، بعضی از آنها را از جهت میوه بر دیگری برتری می دهیم؛ در اینها نشانه‌هایی است برای گروهی که عقل خویش را به کار می گیرند!

قرآن

باغهای زیبا " حُدَائِقَ ذَاتِ بَهْجَةٍ "

النمل : ۶۰ أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا أ
إِلَهَ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ

(آیا بتهایی که معبود شما هستند بهترند) یا کسی که آسمانها و زمین را آفریده؟! و برای شما از آسمان، آبی فرستاد که با آن، باغهایی زیبا و سرورانگیز رویانیدیم؛ شما هرگز قدرت نداشتید درختان آن را برویانید! آیا معبود دیگری با خداست؟! نه، بلکه آنها گروهی هستند که (از روی نادانی، مخلوقات را) همطراز (پروردگارشان) قرار می دهند!

زیبایی گیاهان

الحج : ۵ يا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنَبِّئَنَّ لَكُمْ وَنُقَرِّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئاً وَ تَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَّتْ وَ أَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

ای مردم، اگر شما در بعثت (روز رستاخیز) شک و تردید دارید، بدانید که ما شما را نخست از خاک خلق کردیم، آن گاه از نطفه، آن گاه از خون بسته، آن گاه از پاره گوشت با خلقت کامل و ناقص تا (قدرت خلاقه خود را) برای شما آشکار کنیم و از نطفه‌ها آنچه را بخواهیم تا مدتی معین در رحمها قرار میدهیم، آن گاه بصورت طفلی بیرون میآوریم تا زیست کرده و برشد و کمال برسد. بعضی از شما مردم (در این بین) میمیرند و بعضی بسن پیری و دوران ضعف و انحطاط میرسند تا آنجا که پس از دانستن، هیچ فهم نکنند. همچنین زمین را بنگری وقتی که خشک و بی گیاه است، همین که آب بر آن فرستادیم، زنده میشود و محصول میدهد و از هر نوع روئیدنیهای زیبا و نشاط آور به ثمر میرساند.

خداوند در قران امر فرموده به نحوه رسیدن درختان میوه نظاره شود

الأنعام : ۹۹ وَ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَ جَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَ الزَّيْتُونِ وَ الرِّمَّانِ مُشْتَبِهًا وَ غَيْرَ مُتَشَابِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَ يَنْعِهِ إِن فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

او کسی است که از آسمان، آبی نازل کرد، و به وسیله آن، گیاهان گوناگون رویانیدیم؛ و از آن، ساقه ها و شاخه های سبز، خارج ساختیم؛ و از آنها دانه های متراکم، و از شکوفه نخل، شکوفه هایی با رشته های باریک بیرون فرستادیم؛ و باغهایی از انواع انگور و زیتون و انار، (گاه) شبیه به یکدیگر، و (گاه) بی شباهت! هنگامی که میوه می دهد، به میوه آن و طرز رسیدنش بنگرید که در آن، نشانه هایی (از عظمت خدا) برای افراد باایمان است!

رنگارنگی میوه ها و تنوع در میوه ها

فاطر : ۲۷ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيْضٌ وَ حُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَ غَرَابِيبُ سُودٌ

آیا ندیده‌ای که خدا از آسمان، آبی فرود آورد و به [وسیله] آن میوه‌هایی که رنگهای آنها گوناگون است بیرون آوردیم؟ و از برخی کوه‌ها، راه‌ها [و رگه‌ها] ی سپید و گلگون به رنگهای مختلف و سیاه پر رنگ [آفریدیم].

رنگارنگی زراعت

الزمر: ۲۱ لَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فُتْرَتَهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ

مگر ندیده‌ای که خدا از آسمان، آبی فرود آورد پس آن را به چشمه‌هایی که در [طبقات زیرین] زمین است راه داد، آن گاه به وسیله آن کشتزاری را که رنگهای آن گوناگون است بیرون می‌آورد، سپس خشک می‌گردد، آن گاه آن را زرد می‌بینی، سپس خاشاکش می‌گرداند. قطعاً در این [دگرگونیها] برای صاحبان خرد عبرتی است.

رنگارنگی مزارع در پاییز و خزان

الزمر : ۲۱ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فُتْرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ

آیا ندیده‌ای که خدا از آسمان باران فرستاد و آن را چون چشمه‌سارهایی در زمین روان گردانید، آن گاه به آن کشته‌های رنگارنگ برویانید، سپس همه خشک می‌شوند و می‌بینی که زرد شده‌اند، آن گاه خردشان می‌سازد؟ هر آینه خردمندان را در آن اندرزی است.

طبیعی است چیزی که رنگارنگ باشد از چیزی که تنوع رنگ کمتری داشته باشد زیباتر است

زیبایی تاکستانها که اطرافش نخلهای خرما باشد و بینشان مزرعه باشد

(۱۸) الكهف : ۳۲ وَ اضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَ حَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَ جَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا

برایشان داستان دو مرد را بیان کن که به یکی دو تاکستان داده بودیم و بر گرد آنها نخلها و در میانشان کشتزار کرده بودیم.

(۳۲)

زراعت و میوه‌های شبیه و غیر شبیه

الأنعام : ١٤١ وَ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَ غَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَ النَّخْلَ وَ الزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أُكْلُهُ وَ الزَّيْتُونَ وَ الرُّمَانَ مُتَشَابِهًا وَ غَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَ آتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَ لَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

و اوست کسی که باغهایی با داربست و بدون داربست، و خرما، و کشتزار با میوه‌های گوناگون آن، و زیتون، و انار، شبیه به یکدیگر و غیر شبیه پدید آورد. از میوه آن - چون ثمر داد - بخورید، و حق [بینوایان از] آن را روز بهره‌برداری از آن بدهید، و [الی] زیاده‌روی نکنید که او اسرافکاران را دوست ندارد.

المؤمنون : وَ أَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّا فِي الْأَرْضِ وَ إِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لِقَادِرُونَ (١٨)

و از آسمان، آبی به اندازه [معین] فرود آوردیم، و آن را در زمین جای دادیم، و ما برای از بین بردن آن مسلماً تواناییم. (١٨)

المؤمنون : ١٩ فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَ أَغْنَابٍ لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَ مِنْهَا تَأْكُلُونَ

پس برای شما به وسیله آن باغهایی از درختان خرما و انگور پدیدار کردیم که در آنها برای شما میوه‌های فراوان است و از آنها می‌خورید. (١٩)

المؤمنون : وَ شَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورٍ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالذَّهْنِ وَ صَبِغٍ لِلْأَكْلِينَ (٢٠)

و از طور سینا درختی برمی‌آید که روغن و نان خورشی برای خوردگان است. (٢٠)

میوه‌ها روزی و رزق مردم هستند

البقرة : ٢٢ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَ السَّمَاءَ بِنَاءً وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

إبراهيم : ٣٢ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَ سَخَّرَ لَكُمْ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَ سَخَّرَ لَكُمْ الْأَنْهَارَ

النحل : ٤٧ وَ مِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَ الْأَغْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَ رِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

غافر : ١٣ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَ يُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَ مَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ

ق : ١١ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَ أَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

سبز بودن گیاهان مثمر

الأنعام : ۹۹ وَ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرَجُ مِنْهُ حَبًّا مَاتِرَاكِبًا وَ مِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَ جَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَ الزَّيْتُونِ وَ الرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَ غَيْرَ مُتَشَابِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَ يَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

و هم اوست خدایی که از آسمان آبی فرو بارید پس هر نبات را بدان رویانیدیم و سبزه‌ها را از زمین برون آوردیم و از آن سبزه‌ها دانه‌هایی که بر روی هم چیده شده بیرون آریم و از شکوفه نخل خوشه‌هایی است به هم پیوسته، و باغهای انگور و زیتون و انار که برخی شبیه و برخی نامشابه به هم است (خلق کنیم)، شما در آن باغها هنگامی که میوه آن پدید آید و برسد (با چشم تعقل) بنگرید، که در آن آیات و نشانه‌هایی (از قدرت خدا) برای اهل ایمان هویداست. (۹۹)

الحج : ۶۳ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

(ای بشر) آیا ندیدی که خدا از آسمان آبی فرو بارد و زمین سبز و خرم گردد؟ (این دلیل قدرت و رحمت آفریننده است)، همانا خدا را (با خلق) عنایت و لطف بسیار است و (به دقیق‌ترین امور عالم) آگاه است. (۶۳)

[دهم]: «حَدِيقَةُ مَدْهَامَةَ»: باغ سر سبز و پر از طراوت و سبزی.

وَ مِنْ دُونِهِمَا جَنَّاتٍ (۶۲)

و غیر از آن دو [باغ]، دو باغ [دیگر نیز] هست. (۶۲)

فَبِأَيِّ آءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (۶۳)

پس کدام یک از نعمتهای پروردگارتان را منکرید؟ (۶۳)

مَدْهَامَتَانِ (۶۴)

که از [شدت] سبزی سیه‌گون می‌نماید (در منتهای سبزی و خرمی است). (۶۴)

فَبِأَيِّ آءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (۶۵)

پس کدام یک از نعمتهای پروردگارتان را منکرید؟ (۶۵)

فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ (۶۶)

در آن دو [باغ] دو چشمه همواره جوشان است. (۶۶)

فَبِأَيِّ آءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (۶۷)

پس کدام یک از نعمتهای پروردگارتان را منکرید؟ (۶۷)

فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَ نَخْلٌ وَ رُمَّانٌ (۶۸)

در آن دو، میوه و خرما و انار است. (۶۸)

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (۶۹)

پس کدام یک از نعمتهای پروردگارتان را منکرید؟ (۶۹)

باغات میوه و پرندگان بهشت

الطور : إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَ نَعِيمٍ (۱۷)

پرهیزگاران در باغهایی و [در] ناز و نعمتند. (۱۷)

الطور : فَكِهِينَ بِمَا آتَيْنَهُمْ رَبُّهُمُ وَ وَقَّعَهُمُ رَبُّهُمُ عَذَابَ الْجَحِيمِ (۱۸)

كُلُوا وَ اشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (۱۹)

به آنچه پروردگارشان به آنان داده دلشادند، و پروردگارشان آنها را از عذاب دوزخ مصون داشته است. (۱۸)

[به آنان گویند:] «به [پاداش] آنچه به جای می‌آوردید بخورید و بنوشید گواراتان باد!» (۱۹)

الطور : ۲۲ وَ أَمَدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَ لَحْمٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ

با [هر نوع] میوه و گوشتی که دلخواه آنهاست آنان را مدد [و تقویت] می‌کنیم. (۲۲)

وَ كُنْتُمْ أَرْوَاجًا ثَلَاثَةً (۷)

و شما سه دسته شوید: (۷)

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ (۸)

یاران دست راست کدامند یاران دست راست؟ (۸)

وَ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ (۹)

و یاران چپ کدامند یاران چپ؟ (۹)

وَ السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ (۱۰)

و سبقت‌گیرندگان مقدمند (۱۰)

أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ (۱۱)

آنند همان مقربان [خدا]، (۱۱)

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ (۱۲)

در باغستانهای پر نعمت. (۱۲)

ثُلَّةٌ مِّنَ الْأُولَىٰ (۱۳)

گروهی از پیشینیان، (۱۳)

وَقَلِيلٌ مِّنَ الْآخِرِينَ (۱۴)

و اندکی از متأخران. (۱۴)

عَلَىٰ سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ (۱۵)

بر تختهایی جواهرنشان، (۱۵)

مُتَّكِنِينَ عَلَيْهَا مُتَّقِلِينَ (۱۶)

که روبروی هم بر آنها تکیه داده‌اند. (۱۶)

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّحَلَّدُونَ (۱۷)

بر گردشان پسرانی جاودان [به خدمت] می‌گردند، (۱۷)

بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقٍ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ (۱۸)

با جامها و آبریزها و پیاله [ها] بی از باده ناب روان. (۱۸)

لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَ لَا يُنزِفُونَ (۱۹)

[که] نه از آن دردسر گیرند و نه بی‌خرد گردند. (۱۹)

وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ (۲۰)

و میوه از هر چه اختیار کنند. (۲۰)

وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ (۲۱)

و از گوشت پرنده هر چه بخواهند. (۲۱)

وَحُورٍ عِينٍ (۲۲)

و حوران چشم‌درشت، (۲۲)

كَأَمْثَالِ اللَّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ (۲۳)

مثل لؤلؤ نهان میان صدف! (۲۳)

جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (۲۴)

[اینها] پاداشی است برای آنچه می کردند. (۲۴)

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَ لَا تَأْتِيهَا (۲۵)

در آنجا نه بیهوده‌ای می شنوند و نه [سخنی] گناه‌آلود. (۲۵)

إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا (۲۶)

سخنی جز سلام و درود نیست. (۲۶)

وَ أَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ (۲۷)

و یاران راست یاران راست کدامند؟ (۲۷)

فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ (۲۸)

در [زیر] درختان کنار بی خار، (۲۸)

وَ طَلْحٍ مَّنْضُودٍ (۲۹)

و درختهای موز که میوه‌اش خوشه خوشه روی هم چیده است. (۲۹)

وَ ظِلِّ مُمْدُودٍ (۳۰)

و سایه‌ای پایدار. (۳۰)

وَ مَاءٍ مَّسْكُوبٍ (۳۱)

و آبی ریزان. (۳۱)

وَ فَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ (۳۲)

و میوه‌ای فراوان، (۳۲)

لَا مَقْطُوعَةٍ وَ لَا مَمْنُوعَةٍ (۳۳)

نه بریده و نه ممنوع. (۳۳)

و همخوابگانی بالا بلند. (۳۴)

ما آنان را پدید آورده‌ایم پدید آوردنی! (۳۵)

و ایشان را دوشیزه گردانیده‌ایم، (۳۶)

شوی دوستِ همسال، (۳۷)

برای یاران راست. (۳۸)

که گروهی از پیشینیانند، (۳۹)

و گروهی از متأخران. (۴۰)

سایه ای از دود در جهنم

وَ أَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشَّمَالِ (۴۱)

فِي سَمُومٍ وَ حَمِيمٍ (۴۲)

وَ ظِلٌّ مِّنْ يَّحْمُومٍ (۴۳)

لَا بَارِدٍ وَ لَا كَرِيمٍ (۴۴)

و یاران چپ کدامند یاران چپ؟ (۴۱)

در [میان] باد گرم و آب داغ. (۴۲)

و سایه‌ای از دود تار. (۴۳)

نه خنک و نه خوش. (۴۴)

السجدة : ۲۷ أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَ أَنْفُسُهُمْ أَ فَلَا يُبْصِرُونَ

آیا ننگریسته‌اند که ما باران را به سوی زمین بایر می‌رانیم، و به وسیله آن کشته‌ای را برمی‌آوریم که دامهایشان و خودشان از

آن می‌خورند؟ مگر نمی‌بینند؟ (۲۷)

وَ اللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ (۶۵)

و خدا از آسمان آبی فرود آورد و با آن زمین را پس از پژمردنش زنده گردانید، قطعاً در این [امر] برای مردمی که شنوایی دارند نشانه‌ای است. سوره نحل (۶۵)

استفاده دامها

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَ دَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّرْبِ (۶۶)

و در دامها قطعاً برای شما عبرتی است: از آنچه در [لابلا] شکم آنهاست، از میان سرگین و خون، شیری ناب به شما می‌نوشانیم که برای نوشندگان گواراست. سوره نحل (۶۶)

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَ الْأَغْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَ رِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (۶۷)

و از میوه درختان خرما و انگور، باده مستی‌بخش و خوراکی نیکو برای خود می‌گیرید. قطعاً در این [ها] برای مردمی که تعقل می‌کنند نشانه‌ای است. سوره نحل (۶۷)

به زنبور عسل وحی شده است که در کوهها و درختان و نیز آنچه انسان بر ایشان درست می‌کند کندو درست کند

وَ أَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَ مِنَ الشَّجَرِ وَ مِمَّا يَعْرِشُونَ (۶۸)

و پروردگار تو به زنبور عسل وحی [الهام‌گریزی] کرد که از پاره‌ای کوه‌ها و از برخی درختان و از آنچه داربست [و چفته‌سازی] می‌کنند، خانه‌هایی برای خود درست کن، سوره نحل (۶۸)

ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (۶۹)

سپس از همه میوه‌ها بخور، و راههای پروردگارت را فرمانبردارانه، بیوی. [آن‌گاه] از درون [شکم] آن، شهدی که به رنگهای گوناگون است بیرون می‌آید. در آن، برای مردم درمانی است. راستی در این [زندگی زنبوران] برای مردمی که تفکر می‌کنند نشانه [قدرت الهی] است. سوره نحل (۶۹) توحید المفضل ۱۵۴ النبات و ما فيه من ضروب المآرب ..... ص: ۱۵۴

توحید المفضل، ص: ۱۵۴

النبات و ما فيه من ضروب المآرب

فَكَرَّ يَا مَعْزِلُ فِي هَذِهِ النَّبَاتِ وَ مَا فِيهِ مِنْ ضُرُوبِ الْمَأْرَبِ فَالْتَّمَارُ لِلْغِذَاءِ وَ الْأُتْبَانُ لِلْعَلْفِ وَ الْحَطَبُ لِلْوُقُودِ وَ الْخَشَبُ لِكُلِّ شَيْءٍ مِنْ أَنْوَاعِ النَّجَارَةِ وَ غَيْرِهَا وَ اللَّحَاءُ وَ الْوَرَقُ وَ الْأَصُولُ وَ الْعُرُوقُ وَ الصُّمُوعُ لِضُرُوبٍ مِنَ الْمَنَافِعِ أُرَائِتْ لَوْ كُنَّا نَجِدُ الثَّمَارَ الَّتِي نَعْتَدِي بِهَا مَجْمُوعَةً عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ وَ لَمْ تَكُنْ تَنْبُتُ عَلَى هَذِهِ الْأَغْصَانِ الْحَامِلَةِ لَهَا كَمْ كَانَ يَدْخُلُ عَلَيْنَا مِنَ الْخَلَلِ فِي مَعَاشِنَا وَ إِنْ كَانَ الْغِذَاءُ مَوْجُودًا فَإِنَّ الْمَنَافِعَ بِالْخَشَبِ وَ الْحَطَبِ وَ الْأُتْبَانِ وَ سَائِرِ مَا عَدَدْنَاهُ كَثِيرَةً عَظِيمَةً قَدَرُهَا جَلِيلٌ مَوْقِعُهَا هَذَا مَعَ مَا فِي النَّبَاتِ مِنَ التَّلَذُّدِ بِحُسْنِ مَنَظَرِهِ وَ نَضَارَتِهِ الَّتِي لَا يَعْذِلُهَا شَيْءٌ مِنْ مَنَاطِرِ الْعَالَمِ وَ مَلَاهِيهِ

[فواید رویندگان]

(۲) ای مفضل! در این گیاه و اینکه این همه نیاز انسان را بر می آورد و سود می دهد بنگر. میوهها برای تغذیه، کاه برای خوراک حیوانات، هیزم برای سوختن، چوب برای بسیاری از صنایع و حرفهها، پوست برگ، ریشه، ساقه، شاخه و صمغ درختان برای منافع و کارهای مختلف پدید آمده است.

هیچ می دانی که اگر میوهها را به صورت آماده و گرد آمده بر روی زمین می یافتیم چه زیانها به ما می رسد؟ در این حالت اگر چه غذا وجود داشت، اما از فواید بسیار چوب، هیزم، کاه و دیگر چیزهایی پر قیمت و مهمی که برخی را شمردیم محروم بودیم. وانگهی درختان و گیاهان، بسیار زیبا و خوش منظرند و در عالم هیچ منظره ای زیباتر، با طراوت تر و خوشتر از آنها نیست.

(۳)

توحید المفضل ۱۵۵ الربیع فی النبات و سببه ..... ص : ۱۵۴

الربیع فی النبات و سببه

فَكَرَّ يَا مُفَضَّلُ فِي هَذَا الرَّبِيعِ الَّذِي جُعِلَ فِي الزَّرْعِ فَصَارَتْ الْحَبَّةُ الْوَاحِدَةُ تُخَلَّفُ مِائَةَ حَبَّةٍ وَ أَكْثَرَ وَ أَقَلَّ وَ كَانَ يَجُوزُ لِلْحَبَّةِ أَنْ تَأْتِيَ بِمِثْلِهَا فَلِمَ صَارَتْ تَرِيعُ هَذَا الرَّبِيعِ إِلَّا لِئِكَوْنَ فِي الْعَلَّةِ مُتَّسِعٌ لِمَا يَرِدُ فِي

توحید المفضل، ص: ۱۵۵

الأرض من البذر و ما يتفوت الزرع إلى إدراك زرعها المستقبلي أ لا ترى أن الملك لو أراد عمارة بلد من البلدان كان السبيل في ذلك أن يعطي أهله ما يبذرونه في أرضهم و ما يقوتهم إلى إدراك زرعهم فانظر كيف تجد هذا المثل قد تقدم في تدبير الحكيم فصار الزرع يربع هذا الربيع ليفي بما يحتاج إليه للفقوت و الزراعة و كذلك الشجر و النبات و النحل يربع الربيع الكثير فإنيك ترى الأصل الواحد حوله من فرائحه أمراً عظيماً فلم كان كذلك إلا ليكون فيه ما يقطع الناس و يستعملونه في ما ربهم و ما يرده فيغرس في الأرض و لو كان الأصل منه يبقى منفرداً لا يفرخ و لا يربع لما أمكن أن يقطع منه شيء لعمل و لا لغرس ثم كان إن أصابته آفة انقطع أصله فلم يكن منه خلف

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل ۱۴۲ [راز کثرت حبوبات] ..... ص : ۱۴۱

[راز کثرت حبوبات]

(۴) ای مفضل! در رشد فراوان کشتزارها و حبوبات اندیشه کن. یک دانه کما بیش صد دانه می دهد. می شد که یک دانه تنها یک دانه بدهد؛ ولی چرا این افزونی در آن نهاده شد؟ آیا جز برای آن است که غلات و حبوبات فزونی یابند، قوت و روزی کشاورزان تأمین گردد و بذر سال آینده نیز به دست آید؟ نمی بینی که اگر پادشاهی بخواهد سرزمینی را آباد کند، باید بذر کاشت و روزی حیات به مردم بدهد تا کشت را به عمل آورند؟

بنگر که چگونه این امر حکیمانه و مدبرانه پدید آمده و کشتزار این گونه بذر و دانه فراوان می‌دهد تا هم روزیشان حاصل آید و هم بذر کشت پدید آید؟

درخت، گیاه و نخل نیز ثمر فراوان می‌دهند. از این رو از یک ریشه و تنه،

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل، ص: ۱۴۲

شاخ و برگ و ثمر فراوان می‌بینی. (۱) چرا چنین است؟ آیا جز برای آن است که مردم از آن ببرند و رفع نیاز کنند و با این بریدن‌ها هیچ نابود نگردد و اصل آن در زمین بماند؟ اگر هر اصله افزایش نمی‌یافت و تنها می‌ماند مردم نمی‌توانستند که از آن ببرند و رفع نیاز کنند و با اصله‌ای را در زمین بکارند. نیز اگر آفتی بدان می‌رسید بی‌آنکه جای‌نشینی داشته باشد محو و نابود می‌گشت.

توحید المفضل ۱۵۶ بعض النباتات و کیف تصان ..... ص : ۱۵۵

بعض النباتات و کیف تصان

تَأْمَلُ نَبَاتَ هَذِهِ الْحُبُوبِ مِنَ الْعَدَسِ وَالْمَاشِ وَالْبَاقِلَاءِ وَمَا أَشْبَهَهُ ذَلِكَ فَإِنَّهَا تَخْرُجُ فِي أَوْعِيَةٍ مِثْلِ الْخَرَائِطِ لِتَصُونَهَا وَتَحْجُبَهَا مِنَ الْأَفَاتِ إِلَى أَنْ تَشْتَدَّ وَتَسْتَحْكِمَ كَمَا قَدْ تَكُونُ الْمَشِيمَةُ عَلَى الْجَنِينِ لِهَذَا الْمَعْنَى بَعِيْنِهِ-

توحید المفضل، ص: ۱۵۶

وَأَمَّا الْبُرُّ وَمَا أَشْبَهَهُ فَإِنَّهُ يَخْرُجُ مُدْرَجًا فِي قَشُورِ صِلَابٍ عَلَى رُءُوسِهَا أَمْثَالُ الْأَسِنَّةِ مِنَ السَّنْبُلِ لِيُمْنَعَ الطَّيْرُ مِنْهُ لِيَتَوَقَّرَ عَلَى الزَّرْعِ فَإِنْ قَالَ قَائِلٌ أَوْ لَيْسَ قَدْ يَنَالُ الطَّيْرُ مِنَ الْبُرِّ وَالْحُبُوبِ قِيلَ لَهُ بَلَى عَلَى هَذَا قُدْرَ الْأَمْرِ فِيهَا لَأَنَّ الطَّيْرَ خَلَقَ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ تَعَالَى وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لَهُ فِي مَا تُخْرُجُ الْأَرْضُ حَطًّا وَ لَكِنْ حَصِنَتِ الْحُبُوبُ بِهَذِهِ الْحُجُبِ لِيَلَّا يَتِمَكَّنَ الطَّيْرُ مِنْهَا كُلَّ التَّمَكَّنِ فَيَعْبَثَ بِهَا وَ يُفْسِدَ الْأَسَادَ الْفَاحِشَ فَإِنَّ الطَّيْرَ لَوْ صَادَفَ الْحَبَّ بَارِزًا لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ يَحُولُ دُونَهُ لَأَكْبَّ عَلَيْهِ حَتَّى يَنْسِفَهُ أَصْلًا فَكَانَ يَعْزُضُ مِنْ ذَلِكَ أَنْ يَبْشِمَ الطَّيْرُ فَيَمُوتَ وَ يَخْرُجَ الزَّرْعُ مِنْ زَرْعِهِ صِفْرًا فَجَعَلَتْ عَلَيْهِ هَذِهِ الْوَقَايَاتُ لِتَصُونَهُ فَيَنَالُ الطَّائِرُ مِنْهُ شَيْئًا يَسِيرًا يَتَفَوَّتُ بِهِ وَ يَبْقَى أَكْثَرُهُ لِلْإِنْسَانِ فَإِنَّهُ أَوْلَى بِهِ إِذْ كَانَ هُوَ الَّذِي كَدَحَ فِيهِ وَ شَقِيَ بِهِ وَ كَانَ الَّذِي يَحْتَاجُ إِلَيْهِ أَكْثَرَ مِمَّا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ الطَّيْرُ

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل ۱۴۳ [راز پوشش دانه‌های حبوبات] ..... ص : ۱۴۲

[راز پوشش دانه‌های حبوبات]

(۳) در شکل بوته حبوباتی؛ چون: عدس، ماش، باقلا و جز آنها اندیشه کن.

دانه‌های آنها در کیسه‌ها و ظروفی نهاده شده تا نگاهداری شوند، رشد و استحکام یابند و از آفات در امان بمانند چنان که جفت و بچه‌دان جنین نیز دقیقاً به همین خاطر است.

گندم و همانند آن نیز به صورت خوشه، در پوسته‌هایی سخت نهاده شده‌اند.

نیز بر سر هر دانه چیزی چون نیزه قرار گرفته که پرندگان را از خوردن آنها باز می‌دارد تا به کارندگان و کشاورزان زیان نرسد.

اگر کسی بگوید: آیا پرندگان از گندم و حبوبات نمی‌خورند؟ گفته می‌شود:

بله تقدیر چنین است. پرندۀ نیز از آنجا که آفریده‌ای از آفریدگان است از زمین خدای جلّ و علا نصیب و سهمی دارد، ولی این حبوبات نیز این گونه محافظت می‌شوند تا پرندگان، یکسره ویرانش نکنند و زیان بسیار به‌بار نیاورند. اگر پرندگان دانه‌ها را عیان و ناپوشیده بنگرند هیچ معنی ندارند که به آن حمله کنند و بوته را نابود سازند وای بسا این عمل باعث عدم تعادل تغذیه پرندگان، سوء هاضمه و مرگ آنها گردد و کشتزار را هم به نابودی کشاند در نتیجه، این موانع پیشگیرنده

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل، ص: ۱۴۳

برای آن است که دانه‌ها نگاهداری شوند و پرندگان به قدر روزی و نیاز از آنها بگیرند و بیشتر آن برای آدمی بماند؛ زیرا او از پرندگان مهمتر و نیازمندتر است و هم او زحمت و مشقت باروری آن را بر دوش کشیده است.

توحید المفضل ۱۵۷ الحکمة فی خلق الشجر و أصناف النبات ..... ص : ۱۵۶

الحکمة فی خلق الشجر و أصناف النبات

تأمل الحکمة فی خلق الشجر و أصناف النبات فإنها لما كانت تحتاج إلى الغذاء الدائم كحاجة الحيوان و لم يكن لها أفواه كأفواه الحيوان و لا حركة تنبعث بها لتناول الغذاء جعلت أصولها مرسومة في الأرض لتتزع منها الغذاء فتؤديه إلى الأغصان و ما عليها من الورق و الثمر فصارت الأرض كالأم المرية لها و صارت أصولها التي هي كالأفواه ملتقمة للأرض -

توحید المفضل، ص: ۱۵۷

لتتزع منها الغذاء كما ترضع أصناف الحيوان أمهاتها أ لم تر إلى عمد الفساطيط و الخيم كيف تمد بالأطاب من كل جانب لتثبت منتصبه فلا تسقط و لا تميل فهكذا تجد النبات كله له عروق منتشرة في الأرض ممتدة إلى كل جانب لتمسكه و تقيمه و لو لا ذلك كيف كان يثبت هذا النخل الطوال و الدوخ العظام في الريح العاصف فأنظر إلى حكمة الخالق كيف سبقت حكمة الصناعة فصارت الحيلة التي تستعملها الصناع في ثبات الفساطيط و الخيم متقدمة في خلق الشجر لأن خلق الشجر قبل صنع الفساطيط و الخيم أ لا ترى عمدها و عيدانها من الشجر فالصناعة مأخوذة من الخلق

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل ۱۴۳ [حکمت آفرینش درخت و گیاه] ..... ص : ۱۴۳

[حکمت آفرینش درخت و گیاه]

(۲) در آفرینش درختان و گیاهان نظاره کن، از آنجا که درخت نیز بسان حیوان همواره به غذا محتاج است، از طرفی مانند حیوان دهان و حرکت ندارد که غذا را بگیرد، ریشه‌های آن در دل زمین فرو رفته تا غذا را [گاه از اعماق زمین] بگیرد و به شاخ و برگ و میوه رساند. پس «زمین» مانند مادر پرورش دهنده آن است و «ریشه‌ها» چون دهان آن است که با آنها غذا را از زمین می‌گیرد چنان که حیوانات، کودکان خود را شیر می‌دهند. نمی‌نگری که چگونه پایه‌ها و ستونهای خیمه از هر سو با طناب بسته شده تا بر پای ایستد، نقش زمین نگرده و یا کج نباشد. گیاه نیز چنین است، تمام آنها ریشه‌های خود را در دل زمین به هر جایی دوانیده‌اند تا آن را پایدار و استوار و ایستاده نگاه دارند. اگر ریشه نبود چگونه یک نخل تنومند و بلند و صنوبر و چنار بزرگ و تناور در توفانهای سهمگین بر پای می‌ایستادند؟

به حکمت آفرینشگر جلّ و علا بنگر که چگونه بر حکمت کار مردم پیشی گرفته و اینان در پایداری خیمه‌ها از آن بهره گرفتند، در حالی که این حکمت و چاره پیش از آنان در آفرینش درخت جاری شده است؛ زیرا آفرینش درخت پیش از بیاداشتن خیمه است. نمی‌بینی که پایه و ستون خیمه‌ها از چوب درختان است، پس صنعت مردم از کار آفرینش گرفته شده است.

توحید المفضل ۱۵۸ خلق الورق و وصفه ..... ص : ۱۵۷

خلق الورق و وصفه

تَأْمَلْ يَا مُفَضَّلُ خَلْقَ الْوَرَقِ فَإِنَّكَ تَرَى فِي الْوَرَقَةِ شِبْهَ الْعُرُوقِ مَبْتُوثَةً فِيهَا أَجْمَعُ فَمِنْهَا غِلَاطٌ مُمْتَدَّةٌ فِي طُولِهَا وَ عَرْضِهَا وَ مِنْهَا دِقَاقٌ تَتَخَلَّلُ تِلْكَ الْغِلَاطُ مَنْسُوجَةً نَسْجًا دَقِيقًا مُعْجَمًا لَوْ كَانَ مِمَّا يُصْنَعُ بِالْأَيْدِي كَصَنْعَةِ الْبَشَرِ لَمَا فُرِغَ مِنْ وَرَقِ شَجَرَةٍ وَاحِدَةٍ فِي عَامٍ كَامِلٍ وَ لَاحْتِيَجُ إِلَى آلَاتٍ وَ حَرَكَةٍ وَ عِلَاجٍ وَ كَلَامٍ فَصَارَ يَأْتِي مِنْهُ فِي أَيَّامٍ قَلِيلٍ مِنَ الرَّبِيعِ مَا يَمَلَأُ الْجِبَالَ وَ السَّهْلَ وَ بِقَاعِ الْأَرْضِ كُلِّهَا بِلَا حَرَكَةٍ وَ لَا كَلَامٍ إِلَّا بِالرَّادَةِ النَّافِذَةِ فِي كُلِّ شَيْءٍ وَ الْأَمْرِ الْمُطَاعِ وَ اعْرِفْ مَعَ ذَلِكَ الْعِلَّةَ فِي تِلْكَ الْعُرُوقِ

توحید المفضل، ص: ۱۵۸

الدَّقَاقِ فَإِنَّهَا جُعِلَتْ تَتَخَلَّلُ الْوَرَقَةَ بِأَسْرِهَا لِتَسْقِيَهَا وَ تُوصِلَ الْمَاءَ إِلَيْهَا بِمَنْزِلَةِ الْعُرُوقِ الْمَبْتُوثَةِ فِي الْبَدَنِ لِتُوصِلَ الْغِذَاءَ إِلَى كُلِّ جُزْءٍ مِنْهُ- [و فِي الْغِلَاطِ مِنْهَا مَعْنَى آخَرَ فَإِنَّهَا تُمَسِكُ الْوَرَقَةَ بِصَلَابَتِهَا وَ مَتَانَتِهَا لِئَلَّا تَنْهَتِكَ وَ تَتَمَرَّقَ فَتَرَى الْوَرَقَةَ شَبِيهَةً بِوَرَقِهِ مَعْمُولَةٌ بِالصَّنْعَةِ مِنْ خَرْقٍ قَدْ جُعِلَتْ فِيهَا عِيدَانٌ مَمْدُودَةٌ فِي طُولِهَا وَ عَرْضِهَا لِتَتَمَاسَكَ فَلَا تَضْطَرِبَ فَالصَّنَاعَةُ تُحْكِي الْخِلْفَةَ وَ إِنْ كَانَتْ لَا تُدْرِكُهَا عَلَى الْحَقِيقَةِ

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل ۱۴۴ [آفرینش و وصف برگ درختان] ..... ص : ۱۴۴

[آفرینش و وصف برگ درختان]

(۲) اینک ای مفضل! در آفرینش برگ بنگر و تأمل کن. چنان که می‌بینی سطح تمام برگ را چیزهایی چون رگ پوشانیده است، برخی بزرگترند که به صورت طولی و عرضی کشیده شده‌اند و برخی نازک و ظریف‌اند و گویی که در میان رگهای اصلی ماهرانه بافته شده‌اند.

اگر بشر با دست خود چنین کاری می‌کرد یک ساله قادر به ساخت یکی از آنها نیز نبود. و در کار خود به ابزار، حرکت، کار و تلاش و سخن گفتن نیاز داشت، در حالی که تنها در چند روز از فصل بهار، دشت و دریا و کوه و صحرا سرشار و آکنده از این برگها می‌شود. در این کار جز نفوذ اراده ردّ نپذیر الهی هیچ سخن، تلاش و حرکتی وجود ندارد.

با این حال خوب است که راز این رگهای ظریف، دقیق و نازک را بدانی.

این رگها که یکسره برگ را پوشانید برای آن است که به آن، آب و املاح برساند چنان که رگها در بدن پراکنده شدند تا غذا را به تمام اجزای بدن برسانند. اما در برگ، رگهای بزرگتر و اصلی [گذشته از هدف مذکور] کار دیگری نیز دارند. این رگهای بزرگتر برای آن است که با سختی و استحکام خود، برگ را نگاه دارند و برگ، سست، پژمرده و پاره پاره نگردد. از این رو گاه که انسانها می‌خواهند صفحه و برگی از پارچه یا ... بسازند در طول و عرض آن از چوبهای محکمی بهره می‌گیرند تا سست و

لرزان نگردد. پس بدان، اگر چه آدمی هیچ گاه به کنه و حقیقت تدابیر و حکمت‌های نهفته در طبیعت نمی‌رسد، اما کار و صنعت او بنوعی حکایتگر طبیعت است.

توحید المفضل ۱۵۹ العجم و النوی و العله فی خلقه ..... ص : ۱۵۸

العجم و النوی و العله فی خلقه

فَكَرُّ فِي هَذَا الْعَجْمِ وَ النَّوَى وَ الْعِلَّةِ فِيهِ فَإِنَّهُ جُعِلَ فِي جَوْفِ التَّمْرَةِ لِيَقُومَ مَقَامَ الْعَرْسِ إِنْ عَاقَ دُونَ الْعَرْسِ عَائِقٌ كَمَا يُخْرَزُ الشَّيْءُ النَّفِيسُ الَّذِي تَغْطُمُ الْحَاجَةُ إِلَيْهِ فِي مَوَاضِعَ أُخَرَ فَإِنْ حَدَثَ عَلَى الَّذِي فِي بَعْضِ الْمَوَاضِعِ مِنْهُ حَادِثٌ وَجَدَ فِي مَوْضِعٍ أُخَرَ ثُمَّ هُوَ بَعْدُ يُمْسِكُ بِصَلَابَتِهِ رَخَاوَةَ الشَّمَارِ وَ رِقَّتَهَا وَ لَوْ لَأَ ذَلِكَ لَتَشَدَّخَتْ وَ تَفَسَّخَتْ وَ أَسْرَعَ إِلَيْهَا الْفَسَادُ وَ بَعْضُهُ يُؤْكَلُ وَ يُسْتَخْرَجُ دَهْنُهُ فَيَسْتَعْمَلُ مِنْهُ ضُرُوبٌ مِنَ الْمَصَالِحِ وَ قَدْ تَبَيَّنَ لَكَ مَوْضِعُ الْإِرْبِ فِي الْعَجْمِ وَ النَّوَى فَكَّرِ الْآنَ فِي هَذَا الَّذِي تَجِدُهُ فَوْقَ النَّوَاهِ مِنَ الرُّطْبَةِ وَ فَوْقَ الْعَجْمِ مِنَ الْعِنْبَةِ فَمَا الْعِلَّةُ فِيهِ وَ لِمَا ذَا يُخْرَجُ فِي هَذِهِ الْهَيْئَةِ وَ قَدْ كَانَ يُمَكِّنُ أَنْ يَكُونَ مَكَانَ ذَلِكَ مَا لَيْسَ فِيهِ مَأْكَلٌ كَمَثَلِ مَا يَكُونُ فِي السِّدْرِ تَوْحِيدِ الْمَفْضَلِ ۱۵۹ العجم و النوی و العله فی خلقه ..... ص : ۱۵۸

وَ الدَّلْبِ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِكَ فَلَيْمَ صَارَ يُخْرَجُ فَوْقَهُ هَذِهِ الْمَطَاعِمُ اللَّذِيذَةُ إِلَّا لِيَسْتَمْتَعَ بِهَا الْإِنْسَانُ

توحید المفضل،

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل ۱۴۵ [هسته و دانه درخت و گیاه] ..... ص : ۱۴۵

[هسته و دانه درخت و گیاه]

(۲) در «هسته» و «دانه» و راز آنها اندیشه کن. هسته در دل میوه قرار گرفته تا اگر مانعی برای کاشتن خود درخت پیش آید، این هسته جایش را پر کند. چنان که گاه که به چیز نفیس و گرانبه‌تری نیاز فراوان است، [قدری از آن] در جای دیگر نگاهداری می‌شود تا اگر آفتی در آنها افتاد و حادثه‌ای رخ نمود، از آن در جای دیگر داشته باشیم.

همچنین هسته سخت و محکم، میوه نرم و لطیف را نگاه می‌دارد. اگر چنین نبود، میوه می‌شکست، آلوده می‌گشت، و بزودی فاسد می‌شد.

برخی از هسته‌ها را می‌شکنند و می‌خورند و از برخی دیگر روغن می‌گیرند و در جاهای گوناگون استفاده می‌کنند.

حال که از [برخی از] فواید هسته و دانه میوه آنها آگاه گشتی، بیندیش که چرا از هسته، خرما و از دانه، انگور پدید آمد؟ می‌شد که به جای خرما و انگور لذیذ و خوشمزه، چیزهای ناخوردنی دیگر؛ چون: سرو و چنار پدید آید. آیا این جز برای آن است که انسان را سود و لذت رسانند؟

توحید المفضل ۱۵۹ موت الشجر و تجدد حیاته و ما فی ذلک من ضروب التدبیر ..... ص : ۱۵۹

موت الشجر و تجدد حياته و ما في ذلك من ضروب التدبير

فَكَرَّ فِي ضُرُوبٍ مِنَ التَّدْبِيرِ فِي الشَّجَرِ فَإِنَّكَ تَرَاهُ يَمُوتُ فِي كُلِّ سَنَةٍ مَوْتَهُ فَتَحْتَسِبُ الْحَرَارَةَ الْغَرِيزِيَّةَ فِي عُودِهِ وَ يَتَوَلَّدُ فِيهِ مَوَادُّ الشَّمَارِ ثُمَّ يَحْيَا وَ يَنْتَشِرُ فَبِأَيْتِكَ بِهَذِهِ الْفَوَاكِهِ نَوْعاً بَعْدَ نَوْعٍ كَمَا تَقْدَمُ إِلَيْكَ أَنْوَاعُ الْأَطْبِخَةِ الَّتِي تُعَالَجُ بِالْأَيْدِي وَاحِداً بَعْدَ وَاحِدٍ فَتَرَى الْأَعْصَانَ فِي الشَّجَرِ تَتَلَقَّأَكِ بِشِمَارِهَا حَتَّى كَانَتْهَا تُنَاوِلُكَهَا عَنْ يَدٍ وَ تَرَى الرِّيَّاحِينَ تَتَلَقَّأَكَ فِي أَفْنَانِهَا كَانَتْهَا تَجِيئُكَ بِأَنْفُسِهَا فَلِمَنْ هَذَا التَّقْدِيرُ إِلَّا لِمُقَدَّرٍ حَكِيمٍ وَ مَا الْعِلَّةُ فِيهِ إِلَّا تَفَكِّيهِ الْإِنْسَانَ بِهَذِهِ الشَّمَارِ وَ الْأَنْوَارِ وَ الْعَجَبُ مِنْ أَنْاسٍ جَعَلُوا مَكَانَ الشُّكْرِ عَلَى النِّعْمَةِ جُحُودَ الْمُنْعَمِ بِهَا

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل ۱۴۶ [حکمتهای نهفته در مرگ درختان و تجدید حیات آنها] ..... ص :

۱۴۵

[حکمتهای نهفته در مرگ درختان و تجدید حیات آنها]

(۴) در انواع تدابیر و حکمتهای نهفته در آفرینش درخت بنگر. می بینی که هر سال می میرد ولی حرارت غریزی آن در چوب آن می ماند و مواد میوه ها از آن زاده می شود و آنگاه در همه جا پراکنده می گردد و چنان که غذاهای متنوع و لذیذ را به تو می دهند، میوه های گونه گون و گوارا و خوش طعم به تو تقدیم می کنند.

شاخه ها همانند دست به سوی تو دراز می شوند و میوه های نیکو را در اختیارت

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل، ص: ۱۴۶

می نهند، (۱) ریحانها چنان در برابر تو ایستاده اند که گویی خود را به تو هدیه می کنند.

این حساب و کتاب دقیق و حکمت عظیم جز تقدیرگر حکیم از آن کیست و چرا این گونه است؟ آیا جز برای آن است که آدمی را از لذت و سود این میوه ها بهره رسانند؟

شگفتا! که مردم به جای سپاس بر نعمت، انکار منعم می کنند!

توحید المفضل ۱۶۰ خلق الرمانه و أثر العمد فيه ..... ص : ۱۵۹

خلق الرمانه و أثر العمد فيه

وَ اعْتَبِرْ بِخَلْقِ الرَّمَانَةِ وَ مَا تَرَى فِيهَا مِنْ أَثَرِ الْعَمْدِ وَ التَّدْبِيرِ فَإِنَّكَ تَرَى فِيهَا كَأَمْثَالِ التَّلَالِ مِنْ شَحْمٍ مَرَكُومٍ فِي نَوَاحِيهَا وَ حَبٌّ مَرَصُوفٍ صَفَا رَصْفٍ كَنَحْوِ مَا يُنْضَدُ بِالْأَيْدِي وَ تَرَى الْحَبَّ مَقْسُوماً أَقْسَاماً وَ كُلَّ قِسْمٍ

توحید المفضل، ص: ۱۶۰

مِنْهَا مَلْفُوفاً بِلَفَائِفٍ مِنْ حُجْبٍ مَنْسُوجَةٍ أَعْجَبَ النَّسِجِ وَ الْأُطْفَةِ وَ قِشْرَهُ يَضُمُّ ذَلِكَ كُلَّهُ فَمِنْ التَّدْبِيرِ فِي هَذِهِ الصَّنْعَةِ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ حَشْوُ الرَّمَانَةِ مِنَ الْحَبِّ وَحْدَهُ وَ ذَلِكَ أَنَّ الْحَبَّ لَا يَمُدُّ بَعْضُهُ بَعْضاً فَجَعَلَ ذَلِكَ الشَّحْمُ خِلَالَ الْحَبِّ لِيَمُدَّهُ بِالْغِذَاءِ أَوْ لَا تَرَى أَنَّ أَصُولَ الْحَبِّ مَرَكُوزَةٌ فِي ذَلِكَ الشَّحْمِ ثُمَّ لَفَّ بِتِلْكَ اللَّفَائِفِ لِتَضُمَّهُ وَ تُمَسِّكَهُ فَلَا يَضْطَرِبُ وَ غَشَى فَوْقَ ذَلِكَ بِالْقِشْرَةِ

الْمُسْتَحْصِفَةُ لِتَصُونَهُ وَ تُحْصِنَهُ مِنَ الْآفَاتِ فَهَذَا قَلِيلٌ مِنْ كَثِيرٍ مِنْ وَصْفِ الرَّمَانَةِ وَ فِيهِ أَكْثَرُ مِنْ هَذَا لِمَنْ أَرَادَ الْإِطْنَابَ وَ التَّدْرُعَ فِي الْكَلَامِ وَ لَكِنْ فِيمَا ذَكَرْتُ لَكَ كِفَايَةً فِي الدَّلَالَةِ وَ الْإِعْتِبَارِ

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل ۱۴۶ [شگفتی انار و نشانه‌های هدفمندی خلقت] ..... ص : ۱۴۶

[شگفتی انار و نشانه‌های هدفمندی خلقت]

(۳) از آفرینش حکمت‌آمیز و مدبرانه انار درس عبرت بگیر. [اگر با دقت در آن بنگری] در بخشهایی از آن، بلندیهایی از پیه می‌بینی که دانه‌ها چنان در آن در صف و چیده شده است که گویی با دست چیده‌اند. دانه‌ها را چندین قسم می‌بینی که هر قسم نیز از لایه‌های ظریف و نازک ماهرانه بافته شده و جملگی در میان پوست محکمی جای گرفته است.

اگر میان انار، یکسره دانه بود راه غذا به سوی دانه‌ها بسته بود، پس مطابق تدبیر و حکمت این بلندیها از پیه در میان دانه‌ها قرار گرفته و ته دانه‌ها به آن متصل است تا از این طریق به دانه‌ها غذا برسد. مگر نمی‌بینی که دانه‌های انار در درون این پیه کاشته شده آنگاه با آن لایه‌ها پیچیده شده تا سست و لرزان نباشد و روی آنها هم با پوستی استوار و محکم پوشانیده شده تا دانه‌ها از آفتها نگاه داشته شوند.

اینها تنها اندکی از شگفتیهای انار است و اگر کسی در پی درک و یافتن معارف و دانستیهای افزونتر باشد اسرار و حکمتها بیشتر است اما تا این حد برای درس عبرت و راهیابی بس است.

توحید المفضل ۱۶۱ حمل الیقطين و ما فيه من التدبير و الحکمة ..... ص : ۱۶۰

حمل الیقطين و ما فيه من التدبير و الحکمة

فَكَرَّرَ يَا مُفَضَّلُ فِي حَمْلِ الْيُقْطِينِ الضَّعِيفِ مِثْلَ هَذِهِ الثَّمَارِ الثَّقِيلَةِ مِنَ الدَّبَائِ وَالْقِثَاءِ وَ الْبَطِيخِ وَ مَا فِي ذَلِكَ مِنَ التَّدْبِيرِ وَ الْحِكْمَةِ فَإِنَّهُ حِينَ قُدِّرَ أَنْ يَحْمَلَ مِثْلَ هَذِهِ الثَّمَارِ جُعِلَ نَبَاتُهُ مُنْبَسِطاً عَلَى الْأَرْضِ وَ لَوْ كَانَ يَنْتَصِبُ قَائِماً كَمَا يَنْتَصِبُ الزَّرْعُ وَ الشَّجَرُ لَمَا اسْتَطَاعَ أَنْ يَحْمَلَ مِثْلَ هَذِهِ الثَّمَارِ الثَّقِيلَةِ وَ لَتَقْصَفَ الْيَنْقَصِيفُ قَبْلَ إِذْرَاكِهَا وَ أَنْتَهَائِهَا إِلَى غَايَاتِهَا فَأَنْظُرْ كَيْفَ

توحید المفضل، ص: ۱۶۱

صَارَ يَمْتَدُّ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ لِيُلْقَى عَلَيْهَا ثِمَارُهُ فَتَحْمِلُهَا عَنْهُ فَتَرَى الْأَصْلَ مِنَ الْقَرَعِ وَ الْبَطِيخِ مُفْتَرِشاً لِلْأَرْضِ وَ ثِمَارُهُ مَبْثُوثَةٌ عَلَيْهَا وَ حَوَالِيهِ كَأَنَّهُ هِرَّةٌ مُمْتَدَّةٌ وَ قَدْ اِكْتَنَفَتْهَا جِرَاؤُهَا لِتَرْضَعَ مِنْهَا

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل ۱۴۷ [بوته‌های ضعیف و میوه‌های بزرگ] ..... ص : ۱۴۷

[بوته‌های ضعیف و میوه‌های بزرگ]

(۲) ای مفضل! در اینکه گیاه و بوته‌ای ضعیف و ناتوان به بار می‌نشیند و میوه‌های سنگینی؛ چون: کدو، خربزه، خیار و هندوانه می‌دهد بیندیش و در حکمت و تدبیر این کار فکر کن، آنگاه که تقدیر بر آن شد که این بوته ضعیف میوه‌های سنگین چون

این میوه‌ها بار دهد، چنان مقرر گردید که بر روی زمین بگسترند. اگر مانند کشت و درخت می‌ایستاد قادر به حمل این میوه‌های سنگین نبود و پیش از آنکه میوه‌ها برسند و کامل شوند همه چیز درهم می‌شکست.

بنگر که چگونه شاخ و برگش بر روی زمین گسترده می‌شود و زمین به جای بوته، میوه‌های سنگین را بر دوش حمل می‌کند. تو به یک بوته کدو و یا خربزه بنگر که چگونه یکی است ولی پیرامونش را چند میوه فرا گرفته گویی گریه‌ای است بر روی زمین که بچه‌هایش روی زمین پهن شده‌اند و از آن شیر می‌خورند.

توحید المفضل ۱۶۱ موافاة أصناف النبات في الوقت المشاكل لها ..... ص : ۱۶۱

موافاة أصناف النبات في الوقت المشاكل لها

وَ أَنْظِرْ كَيْفَ صَارَتْ الْأَصْنَافُ تُؤَافِي فِي الْوَقْتِ الْمَشَاكِلِ لَهَا مِنْ حَمَارَةِ الصَّيْفِ وَ وَقْدَةِ الْحَرِّ فَتَلْقَاهَا النَّفُوسُ بِأَنْشِرَاحٍ وَ تَشَوُّقٍ إِلَيْهَا وَ لَوْ كَانَتْ تُؤَافِي الشِّتَاءَ لَوَافَقَتْ مِنَ النَّاسِ كِرَاهَةً لَهَا وَ أَفْشِعْرَاراً مِنْهَا مَعَ مَا يَكُونُ فِيهَا مِنَ الْمَضَرَّةِ لِلْأَبْدَانِ أَلَا تَرَى أَنَّهُ رَبَّمَا أُذْرِكَ شَيْءٌ مِنَ الْخِيَارِ فِي الشِّتَاءِ فَيَمْتَنِعُ النَّاسُ مِنْ أَكْلِهِ إِلَّا الشَّرَّهَ الَّذِي لَا يَمْتَنِعُ مِنْ أَكْلِ مَا يَضُرُّهُ وَ يُسْقِمُ مَعِدَتَهُ

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل ۱۴۸ [زمان رسیدن میوه‌ها با زمان احتیاج، هماهنگ است] ..... ص : ۱۴۷

[زمان رسیدن میوه‌ها با زمان احتیاج، هماهنگ است]

(۴) بین که انواع درختان و میوه‌ها در زمانی قابل استفاده‌اند که به آنها نیاز است. مثلاً برخی در لهیب حرارت تابستان می‌رسند تا انسان با میل و شوق ویژه‌ای از آنها بهره‌برد. اگر این میوه‌های تابستانی در زمستان می‌رسید گذشته از زیانی که در بدن به جای می‌گذارند باعث می‌گشت که مردم، آن خواست و شوق را در مصرف آنها نداشته باشند و در نتیجه با کراهت و بی‌میلی به جانب میوه‌ها بروند.

نمی‌بینی گاه که خیار در زمستان برسد [و یا آن را در این فصل عرضه کنند] جز افراد بی‌مبالات و بی‌توجه به زیانبار و سودمند، کسی از آن مصرف

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل، ص: ۱۴۸

نمی‌کند؟

توحید المفضل ۱۶۳ فی النخل و خلقه الجذع و الخشب و فوائد ذلك ..... ص : ۱۶۲

فی النخل و خلقه الجذع و الخشب و فوائد ذلك

فَكَرَّ يَا مَعْزِلُ فِي النَّخْلِ فَإِنَّهُ لَمَّا صَارَ فِيهِ إِبْطَاحٌ تَحْتَاجُ إِلَى التَّلْقِيحِ جُعِلَتْ فِيهِ ذُكُورَةٌ لِلْقَاحِ مِنْ غَيْرِ غِرَاسٍ فَصَارَ الذَّكَرُ مِنَ النَّخْلِ بِمَنْزِلَةِ الذَّكَرِ مِنَ الْحَيَوَانِ الَّذِي يُلْفِحُ الْإِنَاثَ لِتَحْمِلَ وَ هُوَ لَا يَحْمِلُ تَأْمَلْ خِلْفَةَ الْجِدْعِ كَيْفَ هُوَ فَإِنَّكَ تَرَاهُ كَالْمَنْسُوجِ نَسْجاً مِنْ

خَيْوِطٍ مَمْدُودَةٍ كَالسَّدى وَ أُخْرَى مَعَهُ مُعْتَرِضَةٌ كَاللَّحْمَةِ كَنَحْوِ مَا يُنْسَجُ بِالْأَيْدِي وَ ذَلِكَ لِيشْتَدَّ وَ يَصْلَبَ وَ لَا يَتَقَصَّفُ مِنْ حَمْلِ
 الفَنَوَاتِ الثَّقِيلَةِ وَ هَزَّ الرِّياحِ العَوَاصِفِ إِذَا صَارَ نَخْلَةٌ وَ لَيْتَهَيَاً لِلسَّقُوفِ وَ الجُسُورِ وَ غَيْرِ ذَلِكَ مِمَّا يَتَّخِذُ مِنْهُ إِذَا صَارَ جِدْعاً وَ كَذَلِكَ
 تَرَى الخَشَبَ مِثْلَ النَّسِجِ فَإِنَّكَ تَرَى بَعْضَهُ مُدَاخِلًا بَعْضُهُ بَعْضاً طَوَّالاً وَ عَرَضاً كَتَدَاخِلِ أَجْزَاءِ اللَّحْمِ وَ فِيهِ مَعَ ذَلِكَ مَتَانَةٌ لِيَصْلِحَ لِمَا
 يَتَّخِذُ مِنْهُ مِنَ الأَلَاتِ فَإِنَّهُ لَوْ كَانَ مُسْتَحْصَفاً كَالْحِجَارَةِ لَمْ يُمْكِنُ أَنْ يَسْتَعْمَلَ فِي السَّقُوفِ وَ غَيْرِ ذَلِكَ مِمَّا يَسْتَعْمَلُ فِيهِ الخَشَبَةُ
 كالأَبْوَابِ وَ الأَسْرَةِ وَ التَّوَابِيَتِ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِكَ وَ مِنْ جَسِيمِ المَصَالِحِ فِي الخَشَبِ أَنَّهُ

توحيد المفضل، ص: ١٦٣

يَطْفُو عَلَى المَاءِ فَكُلُّ النَّاسِ يَعْرِفُ هَذَا مِنْهُ وَ لَيْسَ كُلُّهُمْ يَعْرِفُ جَلَالَهَ الأَمْرِ فِيهِ فَلَوْ لَأ هَذِهِ الخُلَّةُ كَيْفَ كَانَتْ هَذِهِ السُّفُنُ وَ الأَطْرَافُ
 تَحْمِلُ أمْثَالَ الجِبَالِ مِنَ الحَمُولَةِ وَ أَنَّى كَانَ يَنَالُ النَّاسُ هَذَا الرَّفْقِ وَ خِفَةَ المَثُونَةِ فِي حَمْلِ التَّجَارَاتِ مِنْ بَلَدٍ إِلَى بَلَدٍ وَ كَانَتْ
 تَعْظُمُ المَثُونَةُ عَلَيْهِمْ فِي حَمْلِهَا حَتَّى يُلْقَى كَثِيرٌ مِمَّا يُحْتَاجُ إِلَيْهِ فِي بَعْضِ البُلْدَانِ مَفْقُوداً أصْلاً أَوْ عَسَرَ وَجُودَهُ

شگفتیهای آفرینش- ترجمه توحيد مفضل ١٤٩ [حکمتهای درخت نخل و فايده شاخه‌ها و چوب آن] ..... ص : ١٤٨

[حکمتهای درخت نخل و فايده شاخه‌ها و چوب آن]

(٢) ای مفضل! در نخل فکر کن. از آنجا که در میان نخلها شماری ماده و به تلقیح نیازمندند، برخی از نخلها نیز نر آفریده
 شدند تا بدون غرس، عمل لقاح انجام گیرد. نخل نر مانند حیوان نری است که با حیوان ماده لقاح می‌کند تا او حامله گردد و
 خود حملی نداشته باشد.

در چگونگی شاخه نخل اندیشه کن و بنگر که چگونه مانند چیزی که با دست بافته شده دارای تار و پود است تا سختی و
 استحکام گیرد و در زمان بر دوش‌گیری خوشه‌های سنگین نشکند و آسیب نبیند و از بادهای تند و توفانی صدمه نگیرد و
 چنان محکم و سخت باشد که در کار ساختن ساختمان و سقفها و پلها و دیگر جاها استفاده شود؟

چوب آن نیز گویی که بافته شده و در هم فرو رفته و تار و پود دارد. این سختی و استحکام برای آن است که در کار ساختن
 ابزار محکم استفاده شود. دقت کن که اگر سختی و استحکام آن چون سنگ بود نمی‌شد که در سقفها، در و پنجره‌ها، کرسیها،
 جعبه‌ها و دیگر اشیا به کار آید.

از ویژگیهای بزرگ و ممتاز چوب آن است که بر روی آب می‌ماند و فرو نمی‌رود. مردم همه به این خاصیت چوب آگاهند ولی
 از اهمیت و بزرگی حکمت کار بی‌خبرند. اگر این خاصیت در چوب نبود چگونه کشتیهای غول پیکر و دیگر مرکبهای آبی،
 می‌توانستند بارهای چون کوه را حمل کنند؟ و مردم چگونه از حمل دشوار بار از سرزمینی به جای دیگر راحت می‌شدند؟ اگر
 این امر نبود مردم در

شگفتیهای آفرینش- ترجمه توحيد مفضل، ص: ١٤٩

سختی می‌افتادند و برخی چیزها در سرزمینی نایاب و یا کمیاب می‌شد.

توحيد المفضل ١٦٥ العقاير و اختصاص كل منها ..... ص : ١٦٣

العقاير و اختصاص كل منها

فَكَرَّ فِي هَذِهِ الْعَقَاقِيرِ وَ مَا خُصَّ بِهَا كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا مِنَ الْعَمَلِ فِي بَعْضِ الْأَدْوَاءِ فَهَذَا يَغُورُ فِي الْمَفَاصِلِ فَيَسْتَخْرِجُ الْفُضُولَ الْعَلِيظَةَ مِثْلَ الشَّيْطَرَجِ وَ هَذَا يَنْزِفُ الْمِرَّةَ السَّوْدَاءَ مِثْلَ الْأَفْتِيمُونِ وَ هَذَا

توحيد المفضل، ص: ١٦٤

يَنْفِي الرِّيَّاحَ مِثْلَ السَّكْبِينِجِ وَ هَذَا يُحَلِّلُ الْأُورَامَ وَ أَشْبَاهَ هَذَا مِنْ أفعالِهَا فَمَنْ جَعَلَ هَذِهِ الْقُوَى فِيهَا إِلَّا مَنْ خَلَقَهَا لِلْمَنْفَعَةِ وَ مَنْ فَطَنَ النَّاسَ لَهَا إِلَّا مَنْ جَعَلَ هَذَا فِيهَا وَ مَتَى كَانَ يُوقَفُ عَلَى هَذَا مِنْهَا بِالْعَرَضِ وَ الْإِتْفَاقِ - كَمَا قَالَ الْفَائِلُونَ وَ هَبَ الْإِنْسَانُ فَطَنَ لِهَذِهِ الْأَشْيَاءِ بِذَهْنِهِ وَ لَطِيفِ رَوْيَتِهِ وَ تَجَارِبِهِ فَالْبَهَائِمُ كَيْفَ فَطَنَتْ لَهَا حَتَّى صَارَ بَعْضُ السَّبَاعِ يَتَدَاوَى مِنْ جِرَاحِهِ إِنْ أَصَابَتْهُ بِبَعْضِ الْعَقَاقِيرِ فَيَبْرَأُ وَ بَعْضُ الطَّيْرِ يَحْتَقِنُ مِنَ الْحُصْرِ يُصِيبُهُ بِمَاءِ الْبَحْرِ فَيَسْلَمُ وَ أَشْبَاهَ هَذَا كَثِيرٌ وَ لَعَلَّكَ تَشْكُكُ فِي هَذَا النَّبَاتِ النَّابِتِ فِي الصَّحَارَى وَ الْبَرَارَى حَيْثُ لَا أُنْسَ وَ لَا أُنَيْسَ فَتَظُنُّ أَنَّهُ فَضْلٌ لَا حَاجَةَ إِلَيْهِ وَ لَيْسَ كَذَلِكَ بَلْ هُوَ طَعْمٌ لِهَذِهِ الْوُحُوشِ وَ حَبَّةٌ عَافٍ لِلطَّيْرِ وَ عُوْدَةٌ وَ أَفْئَانَةٌ حَطَبٌ فَيَسْتَعْمِلُهُ النَّاسُ وَ فِيهِ بَعْدُ أَشْيَاءٌ تُعَالَجُ بِهَا الْأَبْدَانُ وَ أُخْرَى تُدْبَعُ بِهَا الْجُلُودُ وَ أُخْرَى تُصَبَّغُ بِهَا الْأُمْتِعَةُ وَ أَشْبَاهَ هَذَا مِنَ الْمَصَالِحِ أ لَسْتَ تَعْلَمُ أَنْ مِنْ أَحْسَنِ النَّبَاتِ وَ أَحْقَرِهِ هَذَا الْبَرْدِيُّ وَ مَا أَشْبَهَهَا فِيهَا مَعَ هَذَا مِنْ ضُرُوبِ الْمَنَافِعِ فَقَدْ يَتَّخِذُ مِنَ الْبَرْدِيِّ الْفَرَاطِيسُ الَّتِي يَحْتَاجُ إِلَيْهَا الْمُلُوكُ وَ السُّوقَةُ وَ الْحُصْرُ الَّتِي يَسْتَعْمِلُهَا كُلُّ صِنْفٍ مِنَ النَّاسِ وَ يُعْمَلُ مِنْهُ الْعُغْفُ الَّتِي يُوقَى بِهَا الْأَوَانِي وَ يُجْعَلُ حَشُوءًا بَيْنَ الطَّرُوفِ فِي الْأَسْفَاطِ لِكَيْلًا تَعِيبَ وَ تَنْكَسِرَ وَ أَشْبَاهَ هَذَا مِنَ الْمَنَافِعِ فَاعْتَبِرْ بِمَا تَرَى مِنْ ضُرُوبِ الْمَارِبِ فِي صَغِيرِ الْخَلْقِ وَ كَبِيرِهِ وَ بِمَا لَهُ قِيَمَةٌ

توحيد المفضل، ص: ١٦٥

وَ مَا لَا قِيَمَةَ لَهُ وَ أَحْسَنُ مِنْ هَذَا وَ أَحْقَرُهُ الرُّبْلُ وَ الْعَذْرَةُ الَّتِي اجْتَمَعَتْ فِيهَا الْخَسَاسَةُ وَ النَّجَاسَةُ مَعًا وَ مَوْقِعُهَا مِنَ الزَّرُوعِ وَ الْبُقُولِ وَ الْحُضْرِ أَجْمَعِ الْمَوْقِعِ الَّذِي لَا يَعدِلُهُ شَيْءٌ حَتَّى أَنْ كُلَّ شَيْءٍ مِنَ الْحُضْرِ لَا يَصْلُحُ وَ لَا يَزُكُو إِلَّا بِالرُّبْلِ وَ السَّمَادِ الَّذِي يَسْتَفْذِرُهُ النَّاسُ وَ يَكْرَهُونَ الدُّنُو مِنْهُ وَ اعْلَمُ أَنَّهُ لَيْسَ مَنْزِلَةُ الشَّيْءِ عَلَى حَسَبِ قِيَمَتِهِ بَلْ هُمَا قِيَمَتَانِ مُخْتَلِفَتَانِ بِسُوقَيْنِ وَ رَبَّمَا كَانَ الْخَسِيسُ فِي سُوقِ الْمُكْتَسَبِ نَفِيسًا فِي سُوقِ الْعِلْمِ فَلَا تَسْتَصْغِرُ الْعِبْرَةُ فِي الشَّيْءِ لِصِغَرِ قِيَمَتِهِ فَلَوْ فَطَنَ طَالِبُوا الْكِيمِيَاءِ لِمَا فِي الْعَذْرَةِ لَأَشْتَرَوْهَا بِأَنْفُسِ الْأَنْثَمَانِ وَ غَالُوا بِهَا قَالَ الْمُفْضَلُ وَ حَانَ وَفَتْ الزَّوَالِ - فَقَامَ مَوْلَايَ إِلَى الصَّلَاةِ وَ قَالَ بَكَرٌ إِلَى عَدَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى فَأَنْصَرَفْتُ وَ قَدْ تَضَاعَفَ سُورِي بِمَا عَرَفْتَنِيهِ مُبْتَهَجًا بِمَا آتَانِيهِ حَامِدًا لِلَّهِ عَلَى مَا مَنَحَنِيهِ فَبِتْ لَيْلَتِي مَسْرُورًا

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحيد مفضل ١٥٠ [ویژگیهای گیاهان دارویی] ..... ص: ١٤٩

[ویژگیهای گیاهان دارویی]

(٢) در گیاهان دارویی و اینکه هر کدام در تهیه دارویی خاص به کار می‌روند بیندیش: یکی مانند «شاه تره» در عروق، اعماق و مفاصل بدن فرو می‌رود و مواد زاید و سنگین را دفع می‌کند، یکی دیگر چون: «أفتیمون» مواد سودایی را از بدن می‌کشد، دیگری چون «سکبینه» ورمها و همانند آنها را بر می‌دارد و ...

چه کسی این مصالح را در این آفریده‌ها آفریده است؟ و چه کسی مردم را نسبت به آنها آگاه کرد جز آنکه آنها را پدید آورد؟ و چنان که برخی پنداشته‌اند، کجا می‌توان تصادفی و اتفاقی به این ویژگیها پی برد؟

در واقع با ذهن و اندیشه و ذکاوت و تجربه‌آموزی‌ای که به انسان عنایت شده او می‌تواند به آنها پی ببرد.

حیوانات چگونه از برخی از ویژگیهای درمانی گیاهان آگاهند و برخی از درندگان، زخم خود را با گیاهی دارویی درمان می‌کنند و پرنده‌ای با حقنه کردن، یبوست خود را درمان می‌نماید و دیگر موارد ای که حیوانات از گیاهان دارویی استفاده می‌کنند؟

چه بسا [در آغاز] در گیاهانی که در دشت و صحرا می‌روید تردید کنی و بگویی در این مناطق که انسانی زندگی نمی‌کند این داروها زایندند و به کار نمی‌آیند در حالی که چنین نیست، شاخ و برگشان غذای حیوانات، دانه‌ها برای پرندگان، چوبهای خشک برای استفاده انسان است و آدمی از بسیاری از آنها در درمان و معالجه استفاده می‌کند.

همچنین از بعضی برای دباغی پوستها، از بعضی برای رنگ آمیزی اشیاء و ... استفاده می‌شود.

شگفتیهای آفرینش-ترجمه توحید مفضل، ص: ۱۵۰

(۱) می‌دانی که گیاه «پیزر» از ریزترین و کوچکترین گیاهان به شمار می‌رود.

در این گیاه و همانند آن، سود و مصلحت فراوان نهفته است. از این پیزر کاغذها ساخته می‌شود که پادشاهان و رعایا را به کار آید، حصیری به دست می‌آید که همه مردم به کار می‌برند، غلافها به دست می‌آید که برای نگاهداری ظروف آبگینه و غیر آن استفاده می‌شود و در میان ظرفهای شکستنی می‌نهند تا نشکند و ...

از اینکه در صغیر و کبیر و ریز و درشت و با ارزش و بی‌ارزش آفرینش مصالح فراوان نهفته شده درس عبرت بگیر. پست‌ترین آنها عذره انسان و سرگین حیوان است که کثافت و نجاست در آن گرد آمده ولی برای کشتزارها و سبزیها از چنان ارزشی برخوردار است که چیزی جای آن را نمی‌گیرد. تا جایی که هیچ گیاهی از آنچنان رشد و نموی برخوردار نمی‌شود مگر با چیزی که از مردم دفع می‌شود و هیچ گاه به آن نزدیک نمی‌شوند.

بدان که منزلت و مکان هر چیزی به حسب قیمت آن نیست. بلکه این دو، دو قیمت متفاوتند که در دو بازار به کار می‌آیند، چه بسا چیزی در بازار کاسب بی‌ارزش و کم فایده باشد ولی در میدان دانش، ارزشمند و بلکه نفیس باشد.

پس به خاطر کم قیمتی، چیزی را بی‌اعتبار مشمار. اگر شیفتگان و طالبان دانش کیمیا به خواص عذره و مدفوع پی می‌بردند آن را با قیمتی گران و با بیشترین قیمتها می‌خریدند.

مفضل می‌گوید: در این وقت ظهر شد و مولایم - علیه السلام - برای اقامه نماز برخاستند و فرمودند: به خواست خدای جل و علا بامدادان به نزد من آی. من نیز در حالی که از آنچه به من آموخته بود شادمان و فرحناک بودم و خدای را در برابر نعماتش سپاس می‌گفتم برخاستم و شبانگاه را با سرور و راحتی تمام آرمیدم

امام زین العابدین علیه السلام برای فقراء و پرندگان زرع می‌کارند

۲۰- مَجَالِسُ الشَّيْخِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَادَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ الْقَاسِمِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ سُلَيْمَانَ الْجَعْفَرِيِّ عَنِ الرَّضَاعِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع يَقُولُ مَا أَرْزَعُ الزَّرْعَ لِبَلْبِ الْفَضْلِ فِيهِ وَ مَا أَرْزَعُهُ إِلَّا لِيَتَنَاوَلَهُ الْفَقِيرُ وَ ذُو الْحَاجَةِ وَ لِيَتَنَاوَلَ مِنْهُ الْفُقْرَةُ خَاصَّةً مِنَ الطَّيْرِ

زیبایی گیاهان

الحج : ۵ یا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَقَّىٰ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدِّدْ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئاً وَ تَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَّتْ وَ أَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

ای مردم، اگر شما در بعثت (روز رستاخیز) شک و تردید دارید، بدانید که ما شما را نخست از خاک خلق کردیم، آن گاه از نطفه، آن گاه از خون بسته، آن گاه از پاره گوشت با خلقت کامل و ناقص تا (قدرت خلاقه خود را) برای شما آشکار کنیم و از نطفه‌ها آنچه را بخواهیم تا مدتی معین در رحمها قرار میدهیم، آن گاه بصورت طفلی بیرون میآوریم تا زیست کرده و برشد و کمال برسد. بعضی از شما مردم (در این بین) میمیرند و بعضی بسن پیری و دوران ضعف و انحطاط میرسند تا آنجا که پس از دانستن، هیچ فهم نکنند. همچنین زمین را بنگری وقتی که خشک و بی گیاه است، همین که آب بر آن فرستادیم، زنده میشود و محصول میدهد و از هر نوع روئیدنیهای زیبا و نشاط آور به ثمر میرساند. (۵)

رویش مزارع و رنگارنگی و رسیدن و زردی و خاشاک شدن آن

الزمر: ۲۱ لَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فترئه مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطْمًا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

مگر ندیده‌ای که خدا از آسمان، آبی فرود آورد پس آن را به چشمه‌هایی که در [طبقات زیرین] زمین است راه داد، آن گاه به وسیله آن کشتزاری را که رنگهای آن گوناگون است بیرون می‌آورد، سپس خشک می‌گردد، آن گاه آن را زرد می‌بینی، سپس خاشاکش می‌گرداند. قطعاً در این [دگرگونیها] برای صاحبان خرد عبرتی است.

زنده کردن زمین مرده

و الْأَرْضَ مَدَدْنَا فِيهَا رِوَاسِي وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ (۷)

و زمین را گسترده‌ایم و در آن لنگر [آسا کوه] ها فرو افکنندیم و در آن از هر گونه جفت دل‌انگیز رویانیدیم. ق (۷)

تَبْصِرَةً وَ ذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ (۸)

[تا] برای هر بنده توبه‌کاری بینش‌افزا و پندآموز باشد. ق (۸)

ق : ۹ وَ أَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَ حَبَّ الْحَصِيدِ

و از آسمان، آبی پر برکت فرود آوردیم، پس بدان [وسیله] باغها و دانه‌های دروکردنی رویانیدیم. ق (۹)

وَ النَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ (۱۰)

و درختان تناور خرما که خوشه [های] روی هم چیده دارند. ق (۱۰)

رَزَقًا لِلْعِبَادِ وَ أَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَهُ مَيِّتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ (۱۱)

[اینها همه] برای روزیِ بندگان [من] است، و با آن [آب] سرزمین مرده‌ای را زنده گردانیدیم رستاخیز [نیز] چنین است. ق (۱۱)

محافظت گیاهان و درختان مثمر تا زمان رسیده شدن ثمرشان به وسیله فرشتگان الهی

۶۳ مَا قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاقِرُ ع إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى مَلَائِكَةً وَكَلَّمَهُمْ بِنَبَاتِ الْأَرْضِ مِنَ الشَّجَرِ وَ النَّخْلِ فَلَيْسَ مِنْ شَجَرَةٍ وَ لَا نَخْلَةٍ إِلَّا وَ مَعَهَا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَلَكٌ يَحْفَظُهَا وَ مَا كَانَ مِنْهَا وَ لَوْ لَا أَنَّ مَعَهَا مَنْ يَمْنَعُهَا لَأَكَلَتْهَا السَّبَاعُ وَ هَوَامُّ الْأَرْضِ إِذَا كَانَ فِيهَا ثَمَرَتُهَا

(۳) ۶۳- امام باقر علیه السلام فرمود: همانا خدای تبارک و تعالی را فرشتگانی است که آنان را بر روئیدنیهای زمین از درختان میوه و درخت خرما بر گماشته و وکیل ساخته است، پس هیچ درخت میوه و درخت خرمایی نیست مگر آنکه فرشته‌ای از جانب خدای عزّ و جلّ با آنست که هم درخت و هم آنچه میوه در بر دارد را نگهداری میکند و اگر این طور نبود که جمعی غیبی نگهبان آنها باشد، بدون تردید هنگامی که میوه میداد، درندگان و جانوران زمین همان بر سر درخت آنها را خورده بودند.

۶۴ وَ إِنَّمَا نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ يَضْرِبَ أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَلَاءَهُ تَحْتَ شَجَرَةٍ أَوْ نَخْلَةٍ قَدْ أُثْمِرَتْ لِمَكَانِ الْمَلَائِكَةِ الْمُؤَكَّلِينَ بِهَا قَالَ وَ لِذَلِكَ يَكُونُ الشَّجَرُ وَ النَّخْلُ أُنْسًا إِذَا كَانَ فِيهِ حَمْلُهُ لِأَنَّ الْمَلَائِكَةَ تَحْضُرُهُ

من لا يحضره الفقيه-ترجمه غفاری ج ۱ ۵۹

(۱) ۶۴- و همانا رسول خدا (ص) نهی فرمود که کسی از مسلمین زیر درخت میوه‌دار یا درخت خرمائی که میوه دارد محلّ کنیف خود را بسازد، و این بخاطر آن فرشتگان است که موکلین آن درختانند. باز آن حضرت فرمود: و بهمین سبب است که درختان میوه و نخل هنگامی که در زمان بار برداشتن هستند مورد انس آدمیانند، زیرا فرشتگان در آنجا حضور دارند.

مترجم گوید: «شاید این تأکید به این جهت نیز باشد که میوه درخت زیر درخت میریزد و باید اطراف درخت و حریمش آلودگی نداشته باشد».

گیاهان دارویی

شفادهنده بیماری ها خداوند است

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ (۷۸)

آن کس که مرا آفریده و همو راهنماییم می کند، (۷۸)

وَ الَّذِي هُوَ يَطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ (۷۹)

و آن کس که او به من خوراک می دهد و سیرابم می گرداند، (۷۹)

وَ إِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ (۸۰)

و چون بیمار شوم او مرا درمان می بخشد، (۸۰)

وَ الَّذِي يُمَيِّتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ (۸۱)

و آن کس که مرا می میراند و سپس زندهام می گرداند، (۸۱)

وَ الَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ (۸۲)

و آن کس که امید دارم روز پاداش، گناهم را بر من ببخشد. « (۸۲)

. امام رضا علیه السلام در نیشابور درخت بادام غرس فرمودند

حاکم نیشابوری (متولد ۴۰۵ هجری قمری) در تاریخ خود به تفضیل در این زمینه سخن گفته و حتی دانشمندانی را که از غیر ایران به نیشابور آمده و در آن جا اقامت داشته اند، با نام بلادشان یاد می کند. در همین کتاب از برخی صحابه و تابعین یاد شده است که در نیشابور زیسته و به نشر معارف دین پرداخته اند. حاکم نیشابوری که دیگر مورخان، از قول او، ورود امام به نیشابور را گزارش کرده اند، چنین می نویسد:

«چون سلطان اولیاء، برهان اتقیاء، وارث علوم المرسلین، مهبط اسرار رب العالمین، ولی الله، صفی الله، فلذة کبد رسول الله، غوث الامة و کشف الغمة ... سلطان المقربین یوم الحشر و الجزاء الامام ابوالحسن علی بن موسی الرضا صلوات الله و سلامه علی رسول الله و علی الائمة المعصومین و اتباعهم اجمعین الی یوم الدین، به مقتضای قضای ازل و حکم مبرم قدیم لم یزل به صوب خراسان عزیمت نمودند و آن به سال دویست از هجرت بود که شهر نیشابور به مقدم حضرت ایشان، روضات جنان شد و چون سطوات شعشعه اشعه آن نور، بر قطر نیشابور میان سکان شهر مشهور شد، قطب الانام، کهف العلماء، برهان المجتهدین، این محب محبوب حقیقی نه مجازی، شیخ «ابویعقوب راهویه مروزی» - وی در سال ۱۶۱ ه. ق متولد شده و در سال ۲۳۸ ه. ق وفات یافته است. او روزگاری یکی از بزرگترین حافظان قرآن در مرو بود و بعد که به نیشابور آمد، عالم زمان خود در خراسان

به‌شمار می‌رفت. شهر و مقدم ارباب کشف و ولایت بود به تأیید توفیق غیبیه تا قریه مؤیدیه با چند هزار رفیق صدیق در پی پیشواز رفتند. نقل است که حضرت سلطان صلوات الله علیه در محفهای بر ناقه غضباء خود سوار بودند.»

امام رضا(ع) در میان استقبال با شکوه و بی نظیر مردم وارد نیشابور شدند و در ناحیه ای به نام بلاش آباد یا پلاس آباد منزل گزیدند. و در منزل خانمی که به نام پسندیده یا پسندیده (بحار الانوار، آثار باستانی خراسان) معروف گردیده است، فرود آمده و اقامت گزیدند. حضرت رضا(ع) در کنار این خانه یک دانه بادام کاشتند و هنوز یکسال نشده بود که درختی بزرگ شد و میوه داد، مردم از این درخت با خبر شدند، لذا می‌آمدند و از بادامهای آن برای شفای دردهای خود می‌بردند، هر کس از بادام آن می‌خورد بیماریش شفا می‌یافت، هر کس به چشم درد مبتلا می‌شد از آن بادام روی چشم خود می‌گذاشت و شفا می‌گرفت. زنهایی که زایمان آنها سخت بود از آن بادام می‌خوردند و فوراً می‌زائیدند. حتی وقتی که چهار پایان به باد قولنج مبتلا می‌شدند از شاخه های آن درخت می‌بریدند و به شکم حیوان می‌کشیدند، خوب می‌شد و اینها همه به برکت حضرت رضا(ع) بود.

مدتی گذشت تا اینکه این درخت خشک شد، ولی هر کس شاخه های آنرا می‌کند یا تنه آنرا قطع می‌کرد به بلائی مبتلا می‌شد.

امام رضا علیه السلام در نیشابور

کاروان حضرت رضا علیه السلام پس از گذشتن از کویر به نیشابور که یکی از مراکز علمی و دینی در ایران بود وارد شد و امام در منزل زنی به نام پسندیده یا پسندیده سکونت کرد.

امام رضا علیه السلام در کنار این خانه یک دانه بادام کاشت و هنوز یک سال نشده بود که درختی بزرگ شد و میوه داد. مردم که از ماجرای این درخت با خبر شده بودند، می‌آمدند و از بادامهای آن برای شفای دردهای خود می‌کنند و می‌بردند.

پس از مدتی این درخت خشک شد ولی هر کس شاخه های آن را می‌کند یا تنه آن را قطع می‌کرد به بلائی مبتلا می‌شد.

روزی حضرت رضا علیه السلام در نیشابور به حمامی رفتند که امروز آن را «گرمابه رضا» می‌نامند. آب این حمام که از چشمه‌ای تأمین می‌شد ولی مدت ها بود کم شده بود، به برکت امام زیاد شد.

بیرون در گرمابه، حوضچه‌ای به امر امام ساختند. امام در آن غسل کرد و در پشت حوض نماز گزارد. از آن پس، مردم می‌آمدند، خود را با آب آن متبرک می‌کردند، نماز می‌خواندند و دعا می‌کردند. خداوند نیز دعای آنها را مستجاب می‌کرد.

منابع:

بحار الانوار، ج ۴۹، ص ۱۲۱، ح ۲. از عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۳۲-۱۳۳.

بحار الانوار، ج ۴۹، ص ۱۲۳، ح ۵. از عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۳۵-۱۳۶.

روایاتی در زمینه اهمیت کشت گیاهان مثمر

آدم علیه السلام زارع بود

بحارالانوار، ج ۱۱، ص ۲۱۷: ۳۱- کاه، [الكافی] العِدَّةُ عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عُمَارَةَ عَنْ مِسْمَعٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ لَمَّا هَبِطَ بِأَدَمَ إِلَى الْأَرْضِ احْتَجَّ إِلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ فَشَكَا ذَلِكَ إِلَى جِبْرِئِيلَ فَقَالَ لَهُ جِبْرِئِيلُ يَا آدَمُ كُنْ حَرَّانًا قَالَ فَعَلَّمَنِي دُعَاءً قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ اكْفِنِي مَثْوَى الدُّنْيَا وَ كُلِّ هَوْلٍ دُونَ الْجَنَّةِ وَالْبَسْنِي الْعَافِيَةَ حَتَّى تُهَنِّئَنِي الْمَعِيشَةَ

ارزشمندترین و پاکیزه‌ترین کار نزد خداوند زراعت و باغبانی است

۲۴- كِتَابُ الْغَايَاتِ، لِلشَّيْخِ جَعْفَرِ بْنِ أَحْمَدَ الْقُمِّيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَأَلَهُ رَجُلٌ وَ أَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ أَسْمَعُ قَوْمًا يَقُولُونَ إِنَّ الزَّرَاعَةَ مَكْرُوهَةٌ فَقَالَ ع اِزْرَعُوا وَ اغْرِسُوا وَ اللَّهُ مَا عَمِلَ النَّاسُ عَمَلًا أَجَلَّ وَ لَا أَطْيَبَ مِنْهُ وَ اللَّهُ لَيَزْرَعَنَّ الزَّرْعَ وَ لَيَغْرِسَنَّ الْغَرْسَ بَعْدَ خُرُوجِ الدَّجَالِ بِحَارِالانوار، ج ۱۰۰، ص ۶۹

خداوند خود زارع است

بحارالانوار، ج ۱۰۰، ص ۶۳

باب ۱۰ استحباب الزرع و الغرس و حفر القلبان و إجراء القنوات و الأنهار و آداب جميع ذلك

الآيات الواقعة ۶۳ أ فَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ أ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ إِنَّا لَمُعْرَمُونَ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ.

تفسیر أ فَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ أَي تَبْذِرُونَ حَبَّهُ أ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَي تَنْبِتُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ أَي الْمَنْبِتُونَ

۱- وَ فِي مَجْمَعِ الْبَيَانِ عَنِ النَّبِيِّ ص لَأ يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ زَرَعْتُ وَ لَيَقُلُّ حَرَّتُ

لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا أَي هَشِيمًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ تَتَحَدَّثُونَ فِيهِ تَعْجَبًا وَ تَنْدَمًا عَلَى مَا أَنْفَقْتُمْ فِيهِ أَوْ عَلَى مَا أَصَبْتُمْ لِأَجْلِهِ مِنَ الْمَعَاصِي.

و التفكّه التنقل بصنوف الفاكهه و قد استعير للتنقل بالحديث إِنَّا لَمُعْرَمُونَ أَي لَمَلْزُومُونَ غَرَامَةً مَا أَنْفَقْنَا أَوْ مَهْلُكُونَ لِهَلَاكِ رِزْقِنَا مِنَ الْغَرَامِ بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَحْرُومُونَ حَرْمَانَا رِزْقِنَا أَوْ مَحْدُودُونَ لَا مَجْدُودُونَ

حضرت عیسی علیه السلام باغبانی تعلیم می دهند

۲- العِلَلُ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى الْعَلَوِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَيْسَى بْنِ جَعْفَرٍ الْعَلَوِيِّ الْعَمَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع أَنَّ النَّبِيَّ ص قَالَ مَرَّ أَخِي عَيْسَى بِمَدِينَتِهِ وَإِذَا فِي ثَمَارِهَا الدَّوْدُ فَشَكَوَا إِلَيْهِ مَا بِهِمْ فَقَالَ دَوَاءُ هَذَا مَعَكُمْ وَ لَيْسَ تَعْلَمُونَ أَنْتُمْ قَوْمٌ إِذَا عَرَسْتُمُ الْأَشْجَارَ صَبَبْتُمُ التُّرَابَ ثُمَّ صَبَبْتُمُ الْمَاءَ وَ لَيْسَ هَكَذَا

بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۶۴

يَجِبُ بَلُ يُنْبَغِي أَنْ تَصُبُّوا الْمَاءَ فِي أَصُولِ الشَّجَرِ ثُمَّ تَصُبُّوا التُّرَابَ لِكَيْلَا يَقَعَ فِيهِ الدَّوْدُ فَاسْتَأْنَفُوا كَمَا وَصَفَ فَذَهَبَ ذَلِكَ عَنْهُمْ

غرس درخت پس از مرگ به صاحبش ثواب می رساند

۳- ل، [الخصال] لى، [الأمالى للصدوق] أبى عن سعدٍ عن اليقطيني عن محمد بن شعيب عن الهيثم بن أبى كهَمَسٍ عن الصادق ع قَالَ سِتُّ خِصَالٍ يَنْتَفِعُ بِهَا الْمُؤْمِنُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ وَكَذَلِكَ صَالِحٌ يَسْتَعْفِرُ لَهُ وَ مُصْحَفٌ يُفْرَأُ مِنْهُ وَ قَلْبٌ يَحْفَرُهُ وَ عَرَسٌ يُعْرِسُهُ وَ صَدَقَةٌ مَاءٍ يُجْرِيهِ وَ سَنَةٌ حَسَنَةٌ يُؤْخَذُ بِهَا بَعْدَهُ

بهترین اموال زراعت بعد گوسفندداری بعد گاوداری است

۴- مع، [معانى الأخبار] لى، [الأمالى للصدوق] أبى [عن عليّ ع] عن أبيه عن النوفلي عن السكوني عن الصادق عن أبيه ع قَالَ سئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَىُّ الْمَالِ خَيْرٌ قَالَ زَرَعَ زَرَعَهُ صَاحِبُهُ وَ أَصْلَحَهُ وَ أَدَى حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَىُّ الْمَالِ بَعْدَ الزَّرْعِ خَيْرٌ قَالَ رَجُلٌ فِي غَنَمِهِ قَدْ تَبِعَ بِهَا مَوَاضِعَ الْقَطْرِ يُقِيمُ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتِي الزَّكَاةَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَىُّ الْمَالِ بَعْدَ الْغَنَمِ خَيْرٌ قَالَ الْبَقْرُ تَعْدُو بِخَيْرٍ وَ تَرُوحُ بِخَيْرٍ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَىُّ الْمَالِ بَعْدَ الْبَقْرِ خَيْرٌ قَالَ الرَّأْسِيَّاتُ فِي الْوَحْلِ وَ الْمُطْعِمَاتُ فِي الْمَحْلِ نِعْمَ الشَّيْءُ النَّخْلُ مَنْ بَاعَهُ فَإِنَّمَا ثَمَنُهُ بِمَنْزِلَةِ رَمَادٍ عَلَى رَأْسِ شَاهِقَةٍ اسْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ غَاصِفٍ إِلَّا أَنْ يَخْلِفَ مَكَانَهُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَىُّ الْمَالِ بَعْدَ النَّخْلِ خَيْرٌ فَسَكَتَ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ فَأَيْنَ الْإِبِلُ قَالَ فِيهَا الشَّفَاءُ وَ الْجَفَاءُ وَ الْعَنَاءُ وَ بَعْدَ الدَّارِ تَعْدُو مُدْبِرَةً وَ تَرُوحُ مُدْبِرَةً لَا يَأْتِي خَيْرُهَا إِلَّا مِنْ جَانِبِهَا الْأَشَامِ أَمَا إِنَّهَا لَا تَعْدَمُ الْأَشْفِيَاءَ الْفَجْرَةَ

۵- ل، [الخصال] ماجيلويه عن محمد العطار عن الأشعري عن إبراهيم بن هاشم

بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۶۵

عن النوفلي عن السكوني مثله

۶- أربعين الشهيد بإسناده عن الصدوق مثله

۷- كتاب الغايات، عن جعفر بن محمد عن أبيه عن أبيه ع إلى آخر الخبر

خداوند دوست می دارد انبیاء علیهم السلام کشاورزی و چوپانی نمایند

۸- ع، [علل الشرائع] أبي عن سعد عن ابن أبي الخطاب عن محمد بن سنان عن محمد بن عطية قال سمعت أبا عبد الله ع يقول إن الله عز وجل أحب لأتبيائه من الأعمال الحرة والرعي لئلا يكرهوا شيئاً من قطر السماء

۹- مع، [معاني الأخبار] ابن بشير عن المظفر بن أحمد عن محمد بن جعفر الكوفي عن عبد الله بن أحمد عن جعفر بن سليمان عن ثابت عن علي بن الحسين عن أبيه عن جده ع قال قال رسول الله ص خير المال سكة مأبورة ومهرة مأبورة
أقول قد مضى في كتاب الحيوان بسند آخر مع تفسيره

با وجود آب و خاک فقیری نباید باشد

۱۰- ب، [قرب الإسناد] ابن طریف عن ابن غلوان عن الصادق عن أبيه ع قال كان أمير المؤمنين ع يقول من وجد ماء و تراباً ثم افتقر فأبعده الله

کود دادن زراعت

۱۱- ب، [قرب الإسناد] أبو البختری عن الصادق ع عن أبيه ع قال إن علياً ع كان لا يرى بأساً أن يطرح في المزارع العذرة
امام عليه السلام درخت سدر را قطع کردند بجایش انگور غرس کردند

۱۲- ب، [قرب الإسناد] ابن عيسى عن البرنطی قال سألت الرضا ع عن قطع السدر

بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۶۶

فقال سألتني رجل من أصحابك عنه و كتبت إليه أن أبا الحسن قطع سدره و غرس مكانه عنياً

همت مردان در خاک است

۱۳- ع، [علل الشرائع] أبي عن سعد عن ابن أبي الخطاب عن محمد بن يحيى الخزاز عن غياث بن إبراهيم عن أبي عبد الله ع قال إن المرأة خلقت من الرجل و إنما همتها في الرجال فأحبوا نساءكم و إن الرجل خلق من الأرض و إنما همتها في الأرض

۱۴- شی، [تفسیر العیاشی] عن أبي علي الواسطي قال قال أبو عبد الله ع إن الله خلق آدم من الماء و الطين فهمة آدم في الماء و الطين و إن الله خلق حواء من آدم فهمة النساء في الرجال فحصنوهن في البيوت

۱۵- شی، [تفسیر العیاشی] عن عبد الله بن أبي يعفور قال سمعت أبا عبد الله ع يقول من زرع حنطة في أرض فلم يزرک زرعه أو خرغ زرعه كثير الشيعير فيظلم عمله في ملك رقبته الأرض أو يظلم لمزارعه و أكرته لأن الله يقول فيظلم من الذين هادوا

حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ يَغْنَى لُحُومَ الْإِبِلِ وَ الْبَقَرِ وَ الْغَنَمِ وَ قَالَ إِنَّ إِسْرَائِيلَ كَانَ إِذَا أَكَلَ مِنْ لَحْمِ الْبَقَرِ هَيَّجَ عَلَيْهِ وَجَعَ الْخَاصِرَةَ فَحَرَّمَ عَلَى نَفْسِهِ لَحْمَ الْإِبِلِ وَ ذَلِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنْزَلَ التَّوْرَةُ فَلَمَّا أَنْزَلَتِ التَّوْرَةُ لَمْ يُحَرِّمَهُ وَ لَمْ يَأْكُلْهُ

على الله فليتوكل المومنون يعنى زارعون

١٦- شى، [تفسير العياشى] عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ظَرِيفٍ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ قَالَ الزَّارِعُونَ

١٧- مكا، [مكارم الأخلاق] عَنِ أَبِي جَعْفَرٍ ع إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَزْرَعَ زَرْعًا فَخُذْ قَبْضَةً مِنْ

بحار الانوار، ج ١٠٠، ص ٦٧

الْبَذْرِ بِيَدِكَ ثُمَّ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَ قُلْ أ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ حَرْثًا مُبَارَكًا وَ ارْزُقْنَا فِيهِ السَّلَامَةَ وَ التَّمَامَ وَ اجْعَلْهُ حَبًّا مُتْرَاكِبًا وَ لَا تَحْرِمْنِي خَيْرَ مَا أبتَغِي وَ لَا تَفْتِنِّي بِمَا مَتَّعْتَنِي بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ ثُمَّ ابْدُرِ الْقَبْضَةَ الَّتِي فِي يَدِكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ

١٨- كشف، [كشف الغمة] عَنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَنَابِذِيِّ قَالَ رَوَى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع بِسَنَدٍ رَفَعَهُ إِلَيْهِ قَالَ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تُلْقِيَ الْحَبَّ فِي الْأَرْضِ فَخُذْ قَبْضَةً مِنْ ذَلِكَ الْبَذْرِ ثُمَّ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ ثُمَّ قُلْ أ فَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرَثُونَ أ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ثُمَّ قُلْ لَا بَلِ اللَّهُ الزَّارِعُ لَا فُلَانٌ وَ تُسَمَّى بِاسْمِ صَاحِبِهِ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْهُ مُبَارَكًا وَ ارْزُقْهُ السَّلَامَةَ وَ الْعَافِيَةَ وَ السُّرُورَ وَ الْعِظَّةَ ثُمَّ ابْدُرِ الَّذِي بِيَدِكَ وَ سَائِرَ الْبَذْرِ

١٩- وَ رَوَى الْحَسَنُ بْنُ سُلَيْمَانَ فِي كِتَابِ الْمُخْتَصَرِ مِنْ كِتَابِ الشِّفَاءِ وَ الْجِلَاءِ عَنْهُ ع مِثْلَهُ

امام زين العابدين عليه السلام فرمود كشت مى كند فقراء و پرندگان بخورند

٢٠- مَجَالِسُ الشَّيْخِ، مُحَمَّدٌ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَادَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ الْفَاشَانِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ سُلَيْمَانَ الْجَعْفَرِيِّ عَنِ الرَّضَاعِ عَنِ أَبِيهِ عَنِ جَدِّهِ ع قَالَ كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع يَقُولُ مَا أَرْزَعُ الزَّرْعَ لِطَلَبِ الْفَضْلِ فِيهِ وَ مَا أَرْزَعُهُ إِلَّا لِتِنَاوُلِهِ الْفَقِيرُ وَ ذُو الْحَاجَةِ وَ لِتِنَاوُلِ مِنْهُ الْقُنْبُرَةَ خَاصَّةً مِنَ الطَّيْرِ

٢١- عِدَّةُ الدَّاعِي، رُفِيَةُ الدُّودِ الَّذِي يَأْكُلُ الْمَبَاطِخَ وَ الزَّرْعَ يُكْتَبُ عَلَى أَرْبَعِ قَصَبَاتٍ وَ يُجْعَلُ عَلَى أَرْبَعِ قَصَبَاتٍ فِي أَرْبَعِ جَوَانِبِ الْمَبْطِخَةِ وَ الزَّرْعِ أَتَيْهَا

بحار الانوار، ج ١٠٠، ص ٦٨

الدَّوَابُّ وَ الْهَوَامُّ وَ الْحَيَوَانَاتُ اخْرُجُوا مِنْ هَذِهِ الْأَرْضِ وَ الزَّرْعِ إِلَى الْخَرَابِ كَمَا خَرَجَ ابْنُ مَتَّى مِنْ بَطْنِ الْحَوْتِ وَ إِنْ لَمْ تَخْرُجُوا أُرْسِلَتْ عَلَيْكُمْ سُورًا مِنْ نَارٍ وَ نُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ أ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَ هُمْ أَلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مَوْتُوا فَمَا تَوَاتُوا اخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ

الْأَفْصَى كَانَهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ وَنَعْمَةً كَانُوا فِيهَا فَانكِهَيْنَ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْذُومًا مَدْخُورًا فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ

٢٢- تَوْحِيدُ الْمُفْضَلِ، بِرِوَايَةِ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانَ عَنْهُ عَنِ الصَّادِقِ ع قَالَ فَاعْتَبِرْ بِمَا تَرَى مِنْ ضُرُوبِ الْمَارِبِ فِي صَغِيرِ الْخَلْقِ وَ كَبِيرِهِ وَ بِمَا لَهُ قِيَمَةٌ وَ مَا لَا قِيَمَةَ لَهُ وَ أَحْسُ مِنْ هَذَا وَ أَحْقَرُهُ الزُّبْلُ وَ الْعَذْرَةُ الَّتِي اجْتَمَعَتْ فِيهَا الْخَسَاسَةُ وَ النَّجَاسَةُ مَعًا وَ مَوْقِعُهَا مِنَ الزُّرُوعِ وَ الْبُقُولِ وَ الْخَضِرِ أَجْمَعَ الْمَوْقِعِ الَّذِي لَا يَعْدِلُهُ شَيْءٌ حَتَّىٰ إِنْ كُلَّ شَيْءٍ مِنَ الْخَضِرَةِ لَا يَصْلُحُ وَ لَا يَزُكُو إِلَّا بِالزُّبْلِ وَ السَّمَادِ الَّذِي يَسْتَفْذِرُهُ النَّاسُ وَ يَكْرَهُونَ الدُّنُوَّ مِنْهُ الْخَبَرَ

٢٣- إِخْتِيَارُ ابْنِ الْبِقَابِيِّ، مَنْ عَرَسَ عَرَسًا يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ وَ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ الْبَاعِثِ الْوَارِثِ فَإِنَّهُ يَأْكُلُ مِنْ أُثْمَارِهَا

٢٤- كِتَابُ الْغَايَاتِ، لِلشَّيْخِ جَعْفَرِ بْنِ أَحْمَدَ الْقُمِّيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَىٰ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَأَلَهُ رَجُلٌ وَ أَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ أَسْمَعُ قَوْمًا يَقُولُونَ إِنَّ الزَّرَاعَةَ مَكْرُوهَةٌ فَقَالَ ع اِزْرَعُوا وَ اغْرِسُوا وَ اللَّهُ مَا عَمِلَ النَّاسُ عَمَلًا أَجَلَ وَ لَا أَطْيَبَ مِنْهُ وَ اللَّهُ لَيَزِرُ عَنِ الزَّرْعِ وَ لَيَغْرِسَنَّ الْعَرَسَ بَعْدَ خُرُوجِ

بحار الانوار، ج ١٠٠، ص ٦٩

الدَّجَالِ

تمام انبياء عليهم السلام كشاورز بودند

٢٥- وَ مِنْهُ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ مَا فِي الْأَعْمَالِ شَيْءٌ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَىٰ مِنَ الزَّرَاعَةِ وَ مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا زَرَعًا إِلَّا إِدْرِيسَ فَإِنَّهُ كَانَ خَيَّاطًا

بهترین کارها کشاورزی است که نیکوکار و بدکار بخورند

٢٦- وَ مِنْهُ، قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع كَانَ أَبِي يَقُولُ خَيْرُ الْأَعْمَالِ زَرْعٌ يَزْرَعُهُ فَيَأْكُلُ مِنْهُ الْبَرُّ وَ الْفَاجِرُ أَمَّا الْبَرُّ فَمَا أَكَلَ مِنْهُ وَ شَرِبَ يَسْتَغْفِرُ لَهُ وَ أَمَّا الْفَاجِرُ فَمَا أَكَلَ مِنْهُ مِنْ شَيْءٍ يَلْعَنُهُ وَ تَأْكُلُ مِنْهُ السَّبَاعُ وَ الطَّيْرُ

فرشده مزرعه نابود است و خریدار مرزوق

٢٧- دَلَائِلُ الطَّبَرِيِّ، بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ ع قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي أَنَّ بَائِعَ الصَّيْعَةِ مَمْحُوقٌ وَ مُشْتَرِيهَا مَرْزُوقٌ

رسول خداوند صلی الله علیه و اله هسته خرما غرس می فرمودند

بحار الانوار، ج ٤١، ص ٥٨

۸- کا، [الكافی] العِدَّةُ عَنِ الْبَرْقِيِّ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ كَانَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع يَضْرِبُ بِالْمَرِّ وَ يَسْتَخْرِجُ الْأَرْضِينَ وَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ يَمَصُّ النَّوَى بِفِيهِ وَ يَغْرِسُهُ فَيَطْلُعُ مِنْ سَاعَتِهِ وَ إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع أَغْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ مِنْ مَالِهِ وَ كَدَّ يَدِهِ

على عليه السلام صد هزار خرما غرس فرمودند

۹- کا، [الكافی] مُحَمَّدُ بْنُ يُحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ لَقِيَ رَجُلًا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع وَ تَحْتَهُ وَسْقٌ مِنْ نَوَى فَقَالَ لَهُ مَا هَذَا يَا أبا الْحَسَنِ تَحْتَكَ فَقَالَ مِائَةُ أَلْفِ عَدْتٍ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ فَغْرَسَهُ فَلَمْ يُعَادِرْ مِنْهُ نَوَاءً وَاحِدَةً

۱۰- کا، [الكافی] العِدَّةُ عَنْ سَهْلٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع كَانَ يَخْرُجُ وَ مَعَهُ أَحْمَالُ النَّوَى فَيَقَالُ لَهُ يَا أبا الْحَسَنِ مَا هَذَا مَعَكَ فَيَقُولُ نَخْلٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَيَغْرِسُهُ فَمَا يُعَادِرُ مِنْهُ وَاحِدَةً

بحار الانوار، ج ۸۹، ص ۳۴

باب ۲ فضل كتابه المصحف و إنشائه و آدابه و النهی عن محوه بالبزاق

۱- ل، [الخصال] أَبِي عَنْ سَعْدِ بْنِ الْبِقَطِينِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ أَبِي كَهْمَشٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سِتُّ خِصَالٍ يَنْتَفِعُ بِهَا الْمُؤْمِنُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ وَ لَدَّ صَالِحٍ يَسْتَعْفِرُ لَهُ وَ مُصْحَفٍ يُقْرَأُ مِنْهُ وَ قَلِيبٍ يَحْفَرُهُ وَ عَرَسٍ يَغْرِسُهُ وَ صَدَقَةٌ مَاءٍ يُجْرِيهِ وَ سَنَةٌ حَسَنَةٌ يُؤْخَذُ بِهَا بَعْدَهُ

۸- کا، [الكافی] العِدَّةُ عَنِ الْبَرْقِيِّ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ كَانَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع يَضْرِبُ بِالْمَرِّ وَ يَسْتَخْرِجُ الْأَرْضِينَ وَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ يَمَصُّ النَّوَى بِفِيهِ وَ يَغْرِسُهُ فَيَطْلُعُ مِنْ سَاعَتِهِ وَ إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع أَغْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ مِنْ مَالِهِ وَ كَدَّ يَدِهِ

۹- کا، [الكافی] مُحَمَّدُ بْنُ يُحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ لَقِيَ رَجُلًا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع وَ تَحْتَهُ وَسْقٌ مِنْ نَوَى فَقَالَ لَهُ مَا هَذَا يَا أبا الْحَسَنِ تَحْتَكَ فَقَالَ مِائَةُ أَلْفِ عَدْتٍ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ فَغْرَسَهُ فَلَمْ يُعَادِرْ مِنْهُ نَوَاءً وَاحِدَةً

۱۰- کا، [الكافی] العِدَّةُ عَنْ سَهْلٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع كَانَ يَخْرُجُ وَ مَعَهُ أَحْمَالُ النَّوَى فَيَقَالُ لَهُ يَا أبا الْحَسَنِ مَا هَذَا مَعَكَ فَيَقُولُ نَخْلٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَيَغْرِسُهُ فَمَا يُعَادِرُ مِنْهُ وَاحِدَةً

بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار کشاورزان (۱۳۸۴/۱۰/۱۴)

یکی از کارهای خوب این دولت این است که می‌خواهند زیتون را هر چه بیش از پیش ترویج کنند؛ وارد سبد غذایی مردم کنند، که جزو کارهای بسیار خوب است.

بیانات ریاست محترم جمهور در باره‌ی اهمیت گیاهان و درختان ثمر دار

اگر خودمان را باور کرده باشیم، آن وقت همین گیاهان دارویی این استان می‌تواند بخش مهمی از داروی کشور را تأمین کند. دیگر مجبور نمی‌شویم سالی چهار صد تا پانصد میلیون دلار بدهیم دارو وارد کنیم. این دامنه‌های غنی انواع گیاهان دارویی در همین استان، یک قلم. استعداد عجیب خاک این کشور.

اجازه بدهید برایتان یک مثال بزنم. شما می‌دانید که ما سالانه بیش از یک میلیون و دویست هزار تن روغن خوراکی وارد می‌کنیم یا مواد اولیه‌اش را می‌آوریم اینجا یک چیزی اضافه می‌کنیم یا اصل روغن را وارد می‌کنیم. بسیاری از اینها هم به لحاظ بهداشتی مورد تأیید کامل نیستند؛ آیا کاشت زیتون در این استان می‌تواند جایگزین باشد یا نمی‌تواند؟

می‌تواند جایگزین بشود، هم اشتغال ایجاد بکند هم ما را از دیگران بی‌نیاز کند و هم سلامت را به ما برگرداند. باید خودمان و داشته‌هایمان را بشناسیم و روی همانها سرمایه‌گذاری کنیم.

امروز ما باید دست به دست هم بدهیم، خودمان را باور کنیم و کشورمان را بسازیم. دولت مصمم است با همه توان موانع را برطرف کند. واقعاً تلاش داریم، ولی نمی‌گوییم یک روزه همه‌اش انجام می‌شود.

از سخنرانی ریاست جمهوری در دیدار با منتخبین استان کهگیلویه و بویراحمد ۸۵/۱/۱۶

همین کار زیتون را که دوستان ما شروع کرده‌اند. ما سالانه ۱/۳۰۰/۰۰۰ تن مواد برای تولید همین روغنهای جامد وارد می‌کنیم. نمی‌خواهم بگویم اینها کلاً مضر هستند، ولی با طبیعت ما ایرانیان سازگار نیست. چهل درصد همین بیماریهای قلبی و عروقی ناشی از مصرف روغنهای جامد است که بی‌رویه هم مصرف می‌کنند. وقتی طبیعت ما این استعداد را دارد که زیتون بکاریم و بهترین و سالم‌ترین روغن را در اختیار داشته باشیم، چرا نباید تصمیم بگیریم؟ باید تصمیم بگیریم، بگوییم آقا ظرف چهار سال، حداکثر هشت سال یا یک برنامه کل زمینهای مستعد را زیتون بکاریم. خانمی که مسئول همین کارها هستند، توضیح می‌دادند، می‌گفتند این گیاه با هر طبیعتی می‌سازد. در شمال، هوای مرطوب خزری تا شوره زارهای کویر.

خیلیها فکر می‌کردند در تهران زیتون ثمر نمی‌دهد، ولی در همین پارک آزادگان کاشته شد، دوستان می‌توانند بروند ببینند. آنجا ثمر می‌دهد. میوه می‌دهد، بسیار هم خوب.

این چیزی است که همه اش مفید است. آب کم می خواهد، مقاوم است، در مقابل تحولات آب و هوایی می ایستد. یک دفعه تصمیم بگیریم بگوییم آقا پانصد هزار، هشتصد هزار چقدر زمین مستعد داریم؛ بسم الله.

من دعوت می کنم، آماده بشوید، وزارت جهاد کشاورزی دارد خودش را آماده می کند، در همان مقیاس ایران. باید به طبیعت، زمین، کشاورزی، باغ، درختکاری و کار دام برگردیم، اینها کشور را جلو می برد.

ما به استان سیستان و بلوچستان رفتیم، واقعاً جای تأسف بود. هراستانی می رویم همین طور است. با بزرگان آنجا نشستیم، گفتیم چه خبر؟ گفتند ما نیروی بیکار زیاد داریم. گفتیم دیگر چه دارید. دیدیم زمینهای حاصلخیز، گونه های گیاهی پُرثمر، این همه زمینهای رها، انواع گیاهان؛ این همه جوان. اصلاً چرا؟ چرا نباید از اینها ثمر بگیریم؟ همه باید با هم کار کنیم، همه صیانت بکنیم

سخنرانی در موسسه تحقیقات سازمان جنگلها و مراتع کشور ۸۴/۱۲/۱۵

ریاست محترم جمهور در حال غرس یک نهال زیتون

ریاست محترم جمهور و درختان ثمر دار

ریاست محترم جمهور در روز درختکاری در اسفند ۸۴ ضمن غرس یک نهال زیتون در مرکز تحقیقان کشاورزی در رابطه با اهمیت کشت گیاهان ثمر دار مطالبی بیان نمودند:

"باید توجه به گیاهان پیش از گذشته وارد فرهنگ ما شود دولت بعنوان یک وظیفه حفظ خاک حفظ گیاهان و توسعه گیاهان را در دستور کار خودش قرار داده بخصوص گیاهانی که ثمر می دهند و می توانند پیش از بقیه موثر باشند با دوستانمان در وزارت کشاورزی صحبت کردیم درختانی که ثمر می دهند چه آنهایکه میوه می دهند چه آنهایکه چوبشان قابل استفاده است آنها را توسعه بدهند از جمله کشت زیتون است زیتون از گیاهان بسیار ارزشمند است همه چیزش ثمر است با همه طبیعتی سازگار است نگهداری خیلی کمی می خواهد حاصلش هم بسیار ارزشمند است پیش از ۵۰۰ هزار هکتار زمینهایی را داریم که قابلیت کشت زیتون را دارند می دانید ما هر سال پیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار تن روغن خوراکی وارد می کنیم که بسیاری از اینها بلحاظ طبیعی و یا بهداشتی ما نمی توانیم به آنها اعتماد کامل داشته باشیم بالاخره بیماریهای عروقی و ... این روغنهایی که وارد می کنیم با طبیعت ما سازگار نیست زیتون سالمترین روغنی است که یک نفر می تواند استفاده کند کشور ما استعدادش را دارد جوانها هستند نهالش هست خاکش هست آبش هست از این باید استفاده کنیم"

پارکها و و خیابانها و تقلید از غرب

متأسفانه با سیاست های استعماری که از دولت ستم شاهی به یادگار مانده و اکنون نیز ادامه دارد باغات میوه و سبزی داخل و حاشیه شهرها به نابودی کشانده می شود و به جای آن به نام پارک و فضای سبز و پارک جنگلی درختان بدون میوه و گیاهان غیر خوراکی نظیر چمن کشت می شود. با وجود اینکه کشور ما در منطقه خشک جهان قرار دارد و علاوه بر آن چند سال دچار کم آبی و خشکسالی شده ایم و قطره قطره آب این مایه حیات باید در صحیح ترین راه استفاده شود. زمینهای زیادی که باغچه اماکن دولتی و آموزشی و درمانی هستند حاشیه و وسط خیابانها و اتوبانها و حتی حیاط منازل و محوطه آپارتمانها و جاهای دیگر که زمین و کود و آب باغبان و هزینه های دیگر صرف می شود بدون اینکه نفعی جزا اکسیژن زایی و منظره زیبا به مردم جامعه برسد.

خود بنده بارها و بارها در دانشگاه ها از دانشجویان رشته های مرتع و کشاورزی دلیل عدم کشت درختان میوه را پرسیده ام جواب قانع کننده ای بدست نیاورده ام حتی از شهردار محترم وقت اردبیل هم پرسیده ام جواب قانع کننده ای نشنیده ام

مرحوم ابوی و کشت گیاهان

مرحوم پدرم در حیاط خانه شهیدگاه اردبیل انواع درختان میوه و انواع سبزی و صیفی جات کشت می کردند حتی مخصوصاً از گیاهانی استفاده می کردند که استحباب دارد همانند کاسنی و از کشت گیاهان غیر مثمر خود داری و منع می کردند و خود اجازه نمی دادند حتی گوشه کوچکی از زمین خالی بماند همه ساله از حیاط منزل چند کیسه گونی سیب زمینی بدست می آمد

زمانیکه تهران در خانه ۱۲۰ متری ساکن شدیم موزاپیک های حیاط را در آوردند و درخت انجیر و سبزی کشت کردند

جایگزین کردن درختان میوه

پیشنهاد می شود به تدریج درختان میون به جای سایه درختان غرس شود در هر شهری درخت میوه مناسب با وضعیت اقلیمی کشت شود مثلاً شمال انواع مرکبات و در جنوب نخل خرما و در دامغان و رفسنجان پسته و در قم و ساوه انار و سایر میوه های بومی که خوب عمل می آید در پارکها و خیابانها نو محوطه های ادارات و بیمارستانها و حیاط خانه ها کشت شود.

در اردبیل

به عنوان مثال در پارکها و خیابانها و باغچه های دانشگاهها و مدارس و بیمارستانها و ادارات و غیره انواع درختان گردو، سیب، گلابی، به، آلبالو، آلو، زرد آلو، گیلاس، فندق کشت شود. می تواند از جنگلهای اطراف انواع درختان آلوچه فندق و ازگیل رادداخل شهر کشت کرد و در صورت امکان از درختان فندق و آلو درشت کشت و صنعت مغان به آنها پیوند کرد.

جایگزینی سبزیجات و صیفی جات

در تمامی زمینهای پارکها و باغچه های ادارات و اماکن دولتی و منازل می توان انواع سبزی ها را که منظره ای زیبا دارند را کشت کرد. آیا منظره سبزیجاتی نظیر نعناع، جعفری، هویج، کلم برگ و کلم سنگ مانند چمن زیبا نیستند آیا نمی توان با طراحی های زیبا و کنار هم کشت کردن این سبزی های منظره ای زیبا پدید آورد و نیز سبزی تازه در اختیار مردم یا حداقل کارمندان هر مکان قرار داد. آیا همه ساله مقادیر زیادی بود چه کشور ذخیره نخواهد شد؟ و این گامی نیست در جهت رفع وابستگی و پیشرفت اقتصاد کشور؟

گلهای خوراکی

گللهائی نظیر گل محمدی که گل بومی و موجب افتخار اردبیل است باید در پارکها و سایر اماکن دولتی به جای گللهای دیگر خود نمایی کند. می توان گللهای دارویی نظیر گل و گاو زبان گل بنفشه گل اسطوخودوس و گل بابونه کاشت آیا اینها زیبا نیستند؟

آیا گل آفتاب گردان که بعد از رسیدن می تواند گرسنگان را سیر کند گلی زیبا نیست؟ البته باید به مردم آموزش داد که میوه ها را کامل نچینند و به سبزی ها بی رویه دست نزنند آیا اسراف نمی باشد صرفاً به خاطر تقلید از بعضی کشورها با وجود محرومیت مردم زمین و آب و کود و نیروی انسانی هدر رود؟

سیره ائمه اطهار ع

ما که ادعای اسلام داریم آیا این رویه علی (ع) و امام صادق (ع) بود؟ آیا جز این بود که حضرت علی ع درختان خرما غرس می کردند برای مردم آیا غیر از این است که امام صادق ع کشاورزی می کردند؟

اگر توفیق حاصل شود و بتوانیم میوه و سبزی مورد نیاز شهر ها را مانند روستاها را پارکها و خیابانها و باغچه های دیگر تامین کنیم سایر زمینهای مستعد کشاورزی را می توان یا به کشت محصولات اساسی نظیر گندم و پنبه اختصاص داد و یا میوه ها اینگونه باغات را به خشکبار تبدیل کرد و یا به صورت کمپوت و مربا در آورد و صادر نمود.

شهر پردرخت خوب است، اما کدام درخت؟ (قسمت اول)

تهران، خبرگزاری جمهوری اسلامی ۸۶/۱۰/۲۶

علمی. محیط زیست. کشاورزی. درخت. فضای سبز.

باد در میان برگهای درختان می‌پیچد و سایه‌سار درختان و زمزمه برگها در تو حسی زیبا و آرام‌بخش پدید می‌آورد.

اینجا، روستایی دور از همه‌شهر نیست، تکه‌ای سرسبز است در میانه شهر و در کنار هزاران خودرو که می‌روند و می‌آیند و می‌آیند.

با روند سرسام آور رشد شهرها، ایجاد فضای سبز در نقاط مختلف شهرها و خیابانها به امری حیاتی بدل شده است اما گامهایی که در این راه برداشته می‌شود، باید کاملاً حساب شده باشد: باید با دقت به این پرسش، پاسخ داد که کدام درخت و گیاه در کجا باید کاشته شود؟

درختکاری و ایجاد فضای سبز شهری بدون در نظر گرفتن سازگاری گیاهان با محیط و اقلیم منطقه، می‌تواند پیامدهای ناخوشایند مختلفی داشته باشد که از ایجاد حساسیت در مردم گرفته تا خراب کردن چرخه بوم‌شناختی را در برمی‌گیرد.

گیاهان بومی در مقایسه با گیاهان غیربومی برتری‌ها و ضعف‌هایی دارند که در ایجاد فضای سبز باید همه آنها در نظر گرفته شوند.

برای مثال، کاشت برخی درختان سوزنی برگ در محیطی غیر از زیستگاههای سازگار با آنها، چرخه بوم‌شناختی زمین اطراف را برهم می‌زند و روی زندگی موجودات زنده منطقه اثر جدی می‌گذارد.

از طرف دیگر، برخی درختان بومی یک منطقه، مانند صنوبر که از لحاظ اقتصادی بسیار مفید هستند، برای استفاده در فضای سبز شهری مناسب نیستند زیرا در فصل بهار پرزهای فراوانی در هوا می‌پراکنند که باعث ایجاد حساسیت در افراد می‌شوند و تمام فضای شهر را پر می‌کنند.

برخی از درختان سپیدار از خانواده تبریزی‌ها نیز چنین خصوصیتی دارند و در نتیجه هنگام انتخاب آنها برای استفاده در فضای سبز شهری باید محتاطانه عمل کرد.

برخی کارشناسان می‌گویند گاه برای انتخاب گونه‌های گیاهی که برای ایجاد فضای سبز به کار می‌روند، بیشتر به سریع‌الرشد بودن آنها توجه می‌شود تا به سازگاری آنها با محیط و اقلیم و یا دوام آنها.

البته گیاهان بومی یک منطقه که در گذر سالها و قرن‌ها با یک اقلیم سازگار شده‌اند، در اکثر موارد بهترین گزینه محسوب می‌شوند و به گفته متخصصان، با دستکاری و اصلاح ژنتیکی برخی از گیاهان بومی، می‌توان ویژگی‌های مناسب برای رشد شهری را در آنها تقویت کرد.

اما نگاهی کوتاه به فضای سبز برخی شهرها از جمله تهران نشان می‌دهد که بیشترین گونه‌های به کار رفته در فضای سبز، غیربومی هستند.

کارشناسان معتقدند در جهان هستی، گیاهان نیز مانند انسان‌ها، جانوران و میکروارگانیسم‌ها (باکتری، ویروس و...) موجودات زنده‌ای هستند که شاخص‌زیست یعنی تغذیه، تنفس، رشد، تولید مثل و نهایتاً مرگ در تمامی آنها به طور محسوس مشاهده شده و تداوم دارد.

درختان نیز در فرآیندهای مختلف زندگی خود، زمان بهره‌برداری متغیر و محدودی دارند که در علم جنگل‌داری به آن "زمان برداشت" گفته می‌شود.

در هر صورت در هر مکانی که شرایط و امکانات زیست محیطی مناسب یک گونه باشد، درختان عمر طبیعی خود را به پایان خواهند رساند که به این دوره "زمان بهره‌برداری فیزیولوژیک" گفته می‌شود.

اما در این میان درختانی که هنوز به پایان عمر مفید خود نرسیده و از بین می‌روند نیز زیاد به چشم می‌خورد.

خاک، آب و هوا، موقعیت جغرافیایی و فیزیولوژی منطقه عواملی هستند که باید برای کاشت و پرورش گیاه مدنظر قرار گیرند و بدون شک در استقرار و یا عدم استقرار درختان دست کاشت و یا خود رو بسیار حائز اهمیت هستند.

گاه چنین به نظر می‌آید که در انتخاب گیاهان برای فضای سبز فقط سریع‌الرشد بودن، سبز شدن و سایه‌افکنی گیاه در نظر گرفته می‌شود، و به دوام آنها چندان اهمیتی داده نمی‌شود.

یکی از محققان بخش تحقیقات جنگل موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور معتقد است استفاده از درختان غیر بومی برای ایجاد فضای سبز در دراز مدت جوابگو نخواهد بود.

مهندس مصطفی خوشنویس به خبرنگار علمی ایرنا گفت: برخی از درختان غیر بومی مانند سروهای نقره‌ای که بومی "آریزونا آمریکا" هستند و وارد ایران شده‌اند جزو درختان سریع‌الرشد هستند که برای ایجاد فضای سبز بسیار مورد توجه مدیران قرار گرفته‌اند.

وی ادامه داد: درختان بومی شاید در مدت زمان بیشتری نیاز ایجاد فضای سبز را فراهم کنند اما طول عمر آنان بسیار بیشتر از فضای سبزی است که با درختان غیربومی ایجاد شده‌است.

به عنوان مثال فضای سبزی که با درختان غیر بومی ایجاد شده ممکن است در مدت زمان پنج سال به بهره‌برداری برسد اما ممکن است این زمان در درختان بومی ۱۰ سال باشد اما با این تفاوت که فضای سبزی که با درختان بومی ایجاد می‌شود تا سالیان بسیار طولانی مثلاً تا ۵۰۰ هزار سال نیاز به احیاء ندارد در حالی که فضای سبز ایجاد شده با درختان غیربومی بعد از مدت زمان کوتاهی مثلاً ۴۰ تا ۵۰ سال نیاز به احیا دارند.

در ایران بیش از ۸ هزار گونه درختی و درختچه وجود دارد که هر کدام می‌توانند در ایجاد فضای سبز جایگاه خاصی داشته باشند.

سرو کوهی، برخی سوزنی برگ ها، بلوط، راش، افرا، سرو ابرقو، زربین، سرو شیراز، زبان گنجشک، داغداغان، زرشک، شیر خشت، گون، کلاه میر حسین و غیره از جمله درخت‌ها و درختچه‌های بومی کشور ما هستند که هر کدام می‌توانند در ایجاد فضای سبز کشور جایگاه ویژه‌ای داشته باشند.

شهر پردرخت خوب است، اما کدام درخت؟ (قسمت دوم)

تهران، خبرگزاری جمهوری اسلامی ۱۳۹۶/۱۰/۱۶

علمی. محیط زیست. کشاورزی. درخت. فضای سبز.

گونه‌ای سرو کوهی که در کوهستان‌ها و مناطق سرد و خشک می‌روید، درختی کند رشد است اما اگر از آن برای ایجاد فضای سبز استفاده کنیم و حوصله به خرج دهیم فضایی همیشه سبز با دوام بیش از هزار سال خواهیم داشت.

همواره مشاهده می‌شود که درختان سوزنی برگ بعد از گذشت چند سال اجازه رشد گیاهی دیگر در زیر پای خود را نمی‌دهند یعنی محدوده دور درخت خشک و از پوشش گیاهی تهی می‌شود. به گفته مهندس خوشنویس، درخت اکالیپتوس نیز همین خصلت را دارد و اجازه رشد به هیچ گیاهی را در پای خود نمی‌دهد.

وی در این خصوص توضیح داد: این درختان با ریختن برگ خود پای درخت قشری را ایجاد می‌کنند که باعث تغییر PH خاک می‌شود که در این حالت هیچ گیاهی قادر به رشد نیست اما با انجام برخی کارها مانند زیر رو کردن خاک پای درخت و مدفون کردن این برگ‌ها زیر خاک می‌توان به رفع این مشکل کمک کرد و این مخلوط خاک برگ را به عنوان کودی طبیعی به کار برد.

عضو هیات علمی موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع می‌گوید به طور کلی ایجاد فضای سبز با گونه‌های غیر بومی از دیدگاه علمی صحیح نیست.

وی افزود: در ایجاد فضای سبز اینکه چه درصدی از فضا را به گونه‌های غیر بومی اختصاص دهیم بسیار مهم است. به اعتقاد بسیاری از کارشناسان این فضا نباید از ۱۰ درصد بیشتر باشد و بخش اعظم فضا باید به گونه‌های بومی اختصاص یابد که از پایداری بیشتری برخوردار هستند.

این محقق بخش جنگل‌ها اظهار داشت: فضای سبزی که با درختان غیر بومی ایجاد می‌شود ممکن است در کوتاه مدت فضای سبز و زیبایی را نسبت به گونه‌های بومی به نمایش بگذارند اما در دراز مدت دچار آسیب می‌شوند.

به گفته وی گونه‌هایی که سریع‌الرشد هستند از طول عمر کمتری برخوردارند.

خوشنویس تاکید کرد: اینکه در ایجاد فضای سبز به طور کلی دور گونه‌های غیر بومی را خط بکشیم عاقلانه نیست و اینکه گونه بومی را نسبت به غیربومی ارج نهمیم نیز کار مناسبی نیست بلکه هر گونه باید جایگاه خودش را پیدا کند.

وی ادامه داد: البته برخی گونه‌های غیر بومی هستند که بعد از گذشت قرن‌ها با محیط سازگار شده و به صورت بومی منطقه درآمده‌اند و حتی برخی از آنان برای توسعه فضای سبز نسبت به گونه‌های بومی مقاوم‌تر هستند اما این امر نسبی است و پیامدهایی دارد.

هر از چند گاه خبرهایی از سقوط درختانی همچون صنوبر یا چنار در خیابان‌های شهری یا معابر عمومی در استان‌های کشور می‌شنویم که این حوادث گاه با خسارات مالی و جانی همراه است.

علت افتادن این درختان زودتر از زمان موعودشان می‌تواند به عوامل مختلفی همچون کهنگی، بیماری و یا سیمانی بودن اطراف درخت بستگی داشته باشد.

این در حالی است که در بسیاری از کشورهای جهان برای درختان شناسنامه صادر می‌کنند که البته این کار چند سالی است در کشور ما به خصوص در تهران از سوی شهرداری‌ها در حال انجام است اما در کشورهای دیگر وقتی شناسنامه صادر می‌شود تمام خصوصیات درخت نوشته شده و در آن زمان بریدن درخت نیز مشخص شده است.

اما در ایران شناسنامه به این معنا نیست بلکه فقط به حک کردن یک تکه فلز بر بدن درخت اکتفا کرده‌اند و بیشتر کاربرد سرشماری دارد.

به عنوان مثال می‌توان به درختان چنار کنار خیابان ولیعصر که از رده درختان معروف نیز هستند اشاره کرد که سالانه شاهد افتادن تعداد زیادی از آنان هستیم.

در این که درخت چنار بومی کشور ما هست یا نه هنوز بین محققان بخش جنگل اختلاف نظر وجود دارد اما در هر صورت درختی با این خصوصیات در مقابل اقلیم ما خوب جواب داده است حال اینکه چرا برخی از آنان زودتر از زمان موعود می‌افتند نیاز به کارشناسی دارد.

افتادن یکی از درختان چند صد ساله غیربومی صنوبر در استان گیلان، سقوط درختی از جنس چنار شرقی در یکی دیگر از شهرهای کشور و چندین خبر از این دست سندی بر صحت این ادعاست.

مساله سقوط درختان در خیابان‌ها برای اولین بار نبوده و آخرین بار نیز نخواهد بود، هر ساله چنین اتفاقات ناخواسته‌ای در جای جای مختلف به وقوع می‌پیوندد، به طوری که حدود چندین سال پیش نیز چنین رویدادی در مرکز استان مشهد اتفاق افتاد و تعدادی از درختان سپیدار کاشته شده در حاشیه خیابان روی خودروها سقوط کردند که زیان‌هایی را نیز به همراه داشتند.

حال چند سوال پیش می‌آید اینکه آیا ماهیت اصلی این گونه از درختان این طوراست که بعد از گذشت مدت زمانی می‌افتند؟ یا اینکه بومی منطقه نیستند و در برابر اقلیم بیگانه زود از پا در می‌آیند؟

در این خصوص محقق بخش تحقیقات جنگل موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور می‌گوید سالیان طولانی است که چنار در کشور ما رشد می‌کند اما اینکه این گونه بومی منطقه است یا خیر محققان بخش جنگل هنوز به نتیجه‌ای نرسیده‌اند و بین محققان در این خصوص اختلاف نظر وجود دارد.

مهندس مصطفی خوشنویس در ادامه گفت و گو با خبرنگار علمی ایرنا گفت:

رویشگاه اصلی این درخت مشخص نیست اما نشان داده که بدون تنش‌های محیطی در منطقه ما قابل رشد است و طول عمری تا حدود ۵۰۰ سال یا بیشتر را بین گونه‌های درختی باز کرده است.

وی با بیان اینکه پایه‌های درخت چنار تا ۴۰۰، ۳۰۰ و حتی هزار و ۲۰۰ سال نیز در کشور وجود دارد اظهار داشت: برای چناری در قطر شش متر و ۴۰ سانت با عمر هزار و ۲۰۰ سال در روستای کتلی در استان خراسان شمالی شناسنامه صادر شده و از این نوع درختان کهنسال در بسیاری از مناطق کشور دیده می‌شود.

وی در پاسخ به سوالی در مورد علت افتادن برخی از درختان چنار حاشیه معابر، گفت: افتادن این درختان زودتر از عمر متوسطشان، دلایل مختلفی دارد.

عضو هیات علمی موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع ادامه داد: این درختان در محلی بین خیابان و پیاده رو قرار دارند که دیواره سیمانی زیر زمین، مانع از ریشه پراکنی آنها می‌شود و وقتی که درخت تاج گسترده پیدا می‌کند با پراکنی ریشه همخوانی ندارد که این امر باعث از بین رفتن تعادل درخت و در نهایت سرنگون شدن آن می‌شود.

خوشنویس ادامه داد: همچنین چون آب به طور مداوم از زیر آن می‌گذرد، درخت برای یافتن آب و مواد غذایی مورد نیاز، نیازی به ریشه پراکنی احساس نمی‌کند که در این صورت هماهنگی بین تاج درخت و ریشه آن به هم می‌خورد.

همچنین یک عضو شورای عالی جنگل، مرتع و آبخیزداری سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور به خبرنگار ایرنا گفت: ایران از لحاظ تنوع اقلیمی و مناطق رویشی گیاهان وضعیت خاصی دارد که در کمتر کشوری دیده می‌شود.

مهندس مرتضی ابراهیمی رستاقی افزود: کشور ما تنوع گونه‌ای بسیار بالایی چه از لحاظ درخت و چه درختچه دارد که هر کدام می‌توانند در ایجاد فضای سبز شهری جایگاه ویژه‌ای داشته باشند.

وی ادامه داد: امروزه گونه‌های سوزنی برگ آنهم از نوع غیر بومی، در ساختار اصلی فضای سبز نقش تعیین‌کننده ای ایفا می‌کنند که این ساختار حتی در برخی مناطق که به هیچوجه با گونه‌های سوزنی برگ چه بومی و چه غیر بومی سازگاری ندارند، نیز مشاهده می‌شود.

در ایران حدود دو میلیون هکتار جنگل سوزنی برگ بومی با نام "سرو کوهی" یا "ارس" وجود دارد.

وی با اشاره به فضای سبز شهر تهران گفت: اکثر گونه‌های به کار برده شده در فضای سبز تهران غیربومی هستند در حالی که تهران و اطراف آن رویشگاه گونه‌های بسیار زیادی از درخت و درختچه‌های زیبا است.

ابراهیمی افزود: گونه‌هایی مانند انواع "پرند"، "شیرخشت" و "بادام" از گونه‌های بومی تهران هستند که دارای گل‌های بسیار زیبایی می‌باشند که می‌توانند در ایجاد فضای سبز جایگاه ویژه‌ای داشته باشند در حالی که فضای سبز شهر تهران بیشترین درصد آن به گونه‌های غیر بومی اختصاص دارد.

وی در ادامه با تاکید بر تحقیقات بیشتر بر روی گونه‌های بومی منطقه گفت: به عنوان مثال در سال ۱۸۱۲ درخت "انجیری" که بومی ایران است به کشور انگلستان برده و در "هایدپارک" آنجا کاشته شد و امروزه این درخت به دلیل زیبایی خاصی که دارد در اکثر پارک‌های اروپا یافت می‌شود.

عضو شورای عالی جنگل، مرتع و آبخیزداری سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور افزود: درخت انجیری به دلیل ساختار زیبای مینیاتوری و ایجاد رنگ‌های متنوع، از گونه‌های بسیار زیبای بومی ایران است که مورد توجه خاص اروپائیان قرار گرفته در حالی که در هیچ یک از پارک‌ها و یا فضای سبز کشورمان این درخت به کار نرفته است.

به گفته وی گونه انجیری انحصاری بومی نیمرخ شمالی البرز است.

وی در ادامه تاکید کرد: استقرار گونه‌های بومی نسبت به غیر بومی از نیازهای کمتری از لحاظ خاک و آبیاری برخوردار است که از این رو ایجاد فضای سبز با گونه‌های بومی هم مقرون به صرفه است و هم اینکه از دوام بیشتری برخوردار خواهند بود. ابراهیمی افزود: البته می‌توان از ترکیب گونه‌های بومی و غیر بومی ترکیب جدیدی تولید کرد که با محیط سازگارتر باشد و از آنها در ایجاد فضای سبز استفاده کرد.

وی با اشاره به اینکه باید بر روی گونه‌های مختلف کار شود گفت: به عنوان مثال ایران که رویشگاه اصلی گل لاله است، جایگاهی به عنوان رویشگاه اصلی این گل زیبا ندارد در حالی کشور هلند به نام "کشور لاله" معروف شده است زیرا آنان بر روی این گونه کار کرده و توانستند گونه‌های متنوع سازگار با محیط تولید کنند.

وی تاکید کرد مسوولان زیباسازی فضای شهر متولی فرهنگ‌سازی استفاده از گونه‌های بومی برای ایجاد فضای سبز هستند.

همچنین مدیر عامل پارک‌ها و فضای سبز شهرداری تهران به خبرنگار علمی ایرنا گفت: در ایجاد فضای سبز شهر تهران از گونه‌های گیاهی سازگار و ماندگار با شرایط اقلیمی منطقه استفاده می‌شود.

مهندس علی محمد مختاری افزود: از دو سال پیش انتخاب گونه‌های سازگار با محیط و ماندگار برای ایجاد فضای سبز شهر تهران آغاز شد و اکنون سعی می‌شود براساس اقلیم گونه‌ها انتخاب شود.

وی اظهار داشت: به عنوان مثال گونه‌ای که در منطقه شمال تهران استفاده می‌شود در اراضی جنوب قابل کشت نیست و مورد استفاده نیز قرار نمی‌گیرد.

وی ادامه داد: گونه‌ای به نام "سندروس دئودورا" برای کشت در پارک‌ها مناسب است در حالی که در سایر مناطق شهری از جمله رفیوژها و معابر مناسب نیست.

به گفته وی این گونه سوزنی برگ دارای تاجی بزرگ و برای رشد نیاز به حجم زیادی دارد، همچنین به آلودگی و گرما حساس است و بیشتر هم در مناطق شمالی تهران که دارای هوای تقریباً سرد و معتدل است استفاده می‌شود.

مختاری گفت: ایجاد فضای سبز در پارک‌ها، معابر و میدانی سطح شهر دارای اصول و ضوابط خاص طراحی است که "مطالعات اولیه"، "مراحل طراحی" و "اجرا" از محورهای اصلی این ضوابط است.

وی با بیان اینکه تمام این ضوابط دارای استاندارد بین‌المللی است افزود: سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری تهران در تلاش است اصول و ضوابط استاندارد بین‌المللی ایجاد فضای سبز را رعایت کند.

مدیرعامل سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری تهران اظهار داشت: بررسی شرایط اقلیمی و آب و هوایی منطقه، توجه به نوع خاک و سنگ بستر، دسترسی به منابع آب و روش آبیاری قابل اجرا، انتخاب نوع کاشت با توجه به سبک معماری و یا هدف کاشت، انتخاب گونه‌های گیاهی مناسب و سازگار با محیط و منظرسازی و ایجاد چشم‌انداز و زوایای دید مختلف از جمله این اصول در ایجاد فضای سبز شهری است.

وی تاکید کرد: توجه به نحوه قرارگیری گیاهان در کنار هم از لحاظ ارتفاع، رنگ، تنوع و بافت نیز در ایجاد فضای سبز مورد توجه سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران است.

مختاری در جواب این سوال که چند درصد فضای سبز شهر تهران درختان بومی و چند درصد غیر بومی است گفت: پنج درصد درختان موجود در سطح شهر تهران غیر بومی هستند که استفاده از این گونه‌های غیر بومی صرفاً به لحاظ تعیین درصد سازگاری آن گونه‌ها در تهران صورت گرفته است.

به گفته وی همواره سعی می‌شود تا از درختان بومی و سازگار با اقلیم شهر تهران استفاده شود.

مدیرعامل سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری تهران، آب و هوای نقاط مختلف تهران، ارتفاع از سطح دریا، میزان نیاز آبی، رعایت اصول و ضوابط طراحی، رعایت بومی بودن گونه‌ها را موارد مورد نظر در انتخاب گونه‌های درختی در سطح شهر تهران عنوان کرد.

مختاری با اشاره به صدور شناسنامه برای برخی درختان سطح شهر تهران گفت: محیط بن درخت، نوع درخت، تعداد، سن، سلامت و وضعیت ظاهری درخت از لحاظ آفات، وضعیت آبخوری، فرم تاج درخت از لحاظ تقارن و زیبایی، معرفی درخت‌های شاخص و ارتفاع آن در شناسنامه صادره آمده است.

بر اثر وزش باد شدید ۲۵ درخت صنوبر در رشت از جا کنده شد

خبرگزاری فارس: عصر دیروز بر اثر وزش باد شدید ۲۵ درخت صنوبر در رشت از جا کنده شد.

یکی از اعضای شورای شهر رشت در این باره به خبرنگار فارس گفت: درخت صنوبر از نظر استحکام ضعیف‌ترین درخت است و باید شهردار رشت فکر اساسی در مورد بریدن این درختان انجام دهد.

غلامرضا خاکسار ادامه داد: این درختان بدون برنامه کاشته شده و مضرات زیادی برای شهر و شهروندان ایجاد می‌کند.

وی با اشاره به مضرات درختان صنوبر تصریح کرد: ریشه‌های زیاد درخت صنوبر موجب گرفتگی فاضلاب و از بین بردن موزائیک‌های سطح شهر است، ضمن اینکه از نظر بهداشت نیز این درختان آلرژی‌زا هستند.

خاکسار یادآور شد: درخت صنوبر بقدری ضعیف است که با کوچک‌ترین بادهای فصل پائیز بر زمین می‌افتد و اگر این درختان بر سر عابری بیفتند، چه کسی می‌تواند پاسخگو باشد؟

این عضو شورا خاطرنشان کرد: کاشت درخت در شهر باید با فضای شهر همخوانی داشته باشد و با توجه به اینکه سیستم‌های سیم کشی برق در شهر نامناسب است، اگر این درختان هرس نشوند، مشکلات زیادی بوجود می‌آید.

خاکسار در پایان، قطع درختان صنوبر و جایگزین کردن درخت مناسب با فضای شهر را از شهردار این شهر خواستار شد.

انتهای پیام/م

در توجیه کاشت گیاهان بی‌ثمر و درختان غیر میوه چند نکته گفته می‌شود:

۱. گیاهان و درختان فضای سبز بخاطر زیبایی انتخاب می شوند و تزئینی بودن آنها مد نظر است اما گیاهان مثمر زیبایی آنها را ندارند.
۲. درختان و گیاهان غیر مثمر فایده ای که دارند فتوسنتز و تولید اکسیژن است پس نباید با کاشت آنها مخالفت کرد.
۳. مردم برای چیدن میوه و سبزیجات به درختان مثمر و گیاهان کشاورزی آسیب می زنند.
۴. گیاهان مثمر هزینه نگهداری بیشتری دارند.
۵. گیاهان مثمر باعث آلودگی خیابانها می شوند.
۶. چون درختان میوه خزان دارند لذا اولویت با کاشت (غیر مثمر) سوزنی برگها است.
۷. اگر در پارکها و اماکن عمومی گیاهان مثمر کاشت شود مردم از خرید محصولات کشاورزی بی نیاز می شوند کشاورزان و باغداران ضرر می کنند!!!!!!
۸. اکوسیستم تغییر می کند.

(۱) گیاهان و درختان فضای سبز بخاطر زیبایی انتخاب می شوند و تزئینی بودن آنها مد نظر است اما گیاهان مثمر زیبایی گیاهان غیر مثمر را ندارند.

جواب کلی:

- أ) سیره انبیاء و اولیاء علیهم السلام کشت گیاهان زراعی و درختان میوه بوده چه برای انسان ها و چه حیوانات.
- ب) وقتی در جهان با بحران غذا مواجه هستیم و بحث غذا مطرح است اگر گیاه خوراکی زیبا هم نباشد بازهم اولویت با کشت گیاهان ثمر دار است.
- ج) درختان مثمر و گیاهان زراعی سود اقتصادی دارند.

جواب اختصاصی:

- د) گیاهان و درختان مثمر بسیار زیباتر از گیاهان غیر مثمر هستند.
- کسی زیبایی بوته خیار به گل نشسته و خیار های سبز و زیبای بوته را انکار نمی کند یا زیبایی بادنجان و هندوانه و ... بر بوته ها انکار نمی کند

درخشش گیلاس های قرمز بر درختان و هلو و سیب و... آیا زیباتر از بهترین درختان و گیاهان زینتی نیستند؟

(ه) بهار و تابستان و پاییز در وجود درختان میوه تجلی دارد

کسی نمی تواند انکار کند که بهار با شکوفه های درختان میوه تجلی پیدا می کند و اگر درختان میوه نباشند بهار معنا ندارد فصل تابستان رسیدن میوه ها و پاییز چیدن میوه ها و زرد و قرمز شدن برگ درختان میوه پاییز و خزان را معنا می کند اما درختان سوزنی برگ خزان ندارند و برگ پهن های بی ثمر هم بدون رنگارنگ شدن خزان می شوند.

چرا در تهران و شهر های بزرگ با این همه فضاهای سبز هرگز بهار را حس نمی کنیم هرگز تابستان و پاییز رنگی ندارد؟ اما با رفتن به یک مزرعه و یا باغ کوچک بهار و تابستان و حیات و زندگی را حس می کنیم؟

(و) گیاهان زراعی هم زیبا تر از گیاهان بی ثمر هستند

آیا سبزه های گندم در بهار و خوشه های دانه بسته گندم در تابستان و خوشه های طلایی گندم وقت درو زیباتر از چمن ها و گیاهان یک نواخت نیست؟

(ز) درختان و گیاهان غیر مثمر فایده ای که دارند فتوسنتز و تولید اکسیژن است پس نباید با کاشت آنها مخالفت کرد.

سه جواب کلی:

(ح) سیره انبیاء و اولیاء علیهم السلام کشت گیاهان زراعی و درختان میوه بوده چه برای انسان ها و چه حیوانات پس به تاسی از آنان مردم و دولت وظیفه دارند تا حد توان به کشت درختان و گیاهان مثمر بپردازند.

(ط) وقتی در جهان با بحران غذا مواجه هستیم و بحث غذا مطرح است اگر گیاه خوراکی زیبا هم نباشد باز هم اولویت با کشت گیاهان مثمر دار است.

(ث) درختان مثمر و گیاهان زراعی سود اقتصادی دارند.

جواب اختصاصی:

(أ) همانطور که مردم به اکسیژن نیاز دارند به غذا هم نیاز دارند بنابراین چرا گیاهی که هم اکسیژن می دهد و هم غذا کشت نشود.

(ب) درختان میوه و گیاهان کشاورزی بسیار بیشتر از گیاهان بی ثمر اکسیژن تولید می کنند زیرا یک خربزه در مدت کوتاهی قرار است رشد کند و خربزه شیرین بدهد لذا نیازمند دی اکسید بیشتر است و فتوسنتز بیشتری می کند. لذا با یک نگاه گیاهان مزروعی و درختان میوه سبز تر از گیاهان و درختان بی ثمر هستند.

غده و ریشه و ساقه های خوراکی مانند سیب زمینی و هویج و کلم ذخیره غذا است که گیاهی که غده خوراکی تولید می کند تمام سعی و تلاشش بر اضافه شدن سطح فتوسنتز است لذا جمع تر می شود بافت خشبی کمتری تولید می کند و نرم تر از زمانی است که غده و ریشه مغذی تولید نمی کند.

در مجموع یک گیاه سیب زمینی در حال غده درست کردن جمع می شود و فضای کمتری اشغال می کند و برگهایش چین و چروک م شود و برگها بسیار سبز تر می شوند اما یک گیاه سیب زمینی که در حال گل دهی است برگهایش صاف می شوند و سبزی کمتری دارند و فضای بیشتری اشغال می کنند.

(ج) درختان میوه برای ایجاد میوه هایی با این همه شهد و شیرینی و مواد مغذی باید تلاش فراوانی کند لذا درختان میوه سبزتر هستند (کلروفیل بیشتری دارند)

(۳) مردم به به درختان میوه و گیاهان مثمر آسیب می زنند.

(أ) باید فرهنگ مردم تصحیح شود.

(ب) هم اکنون در فضاهای سبز روباز مانند فلکه ها و میادین گلهای گران قیمت و درخت و درختچه های بسیار گرانقیمت وجود دارد که گاه قیمت آنها به ۱۲۰ هزار تومان می رسد.

(ج) درختانی مانند زیتون از آسیب کودکان و مردم در امان خواهند بود و محصولات کشاورزی مانند سیب زمینی و... کمتر مورد توجه خواهد بود.

(د) اصولا هدف خورده شدن محصولات است وقتی کسی آفتاب گردان را می چیند و می خورد که آماده برداشت شده باشد. و ذرت و ترب و ... همانطور که شهرداری هرچند وقت یکبار گلها و گیاهان فضای سبز را جایگزین می کند اگر مردم با رسیده شدن ذرت و آفتاب گردان آنها را حتی از ریشه خارج کنند مشکلی ندارد چون وقتی است که باید این گیاهان عوض شوند.

(ه) در اماکن دولتی و نیمه دولتی و خصوصی مانند محوطه های دانشگاه ها و خوابگاه ها و وزارتخانه ها و محوطه های آپارتمانها و... چگونه کودکان و مردم به خود اجازه خواهند داد بی اجازه میوه و سبزی بچینند!!!!

(و) دولت می تواند برای متعرضین به گیاهان و درختان قانون وضع کند و متخلفین را مجازات کند و جریمه کند.

(ز) حتی دولت می تواند مامورانی را بگمارد و حتی از دوربین برای کنترل نامحسوس استفاده کند مانند راهنمایی و رانندگی.

(ح) چگونه افراد به خود اجازه می دهند وسط فلکه ها یا پارکهای شلوغ و پر رفت و آمد در انتظار مردم مشغول چیدن میوه و سبزی شوند!!!!

(ط) قبول نداریم مردم به درختان میوه و کشاورزی صدمه بزنند به دو دلیل

۱- در مراکز شهرها گاهی مغازه داران مقابل مغازه هایشان سبزی می کارند مورد تعرض قرار نمی گیرد

۲- بسیاری از زمینهای زراعی و باغات خصوصی در شهرها بدون دیوار است و مشکلی حس نمی شوند با اینکه باغداران توان و نیروی کمتری به نسبت ماموران شهرداری ها دارند.

(۴) گیاهان مثمر هزینه بیشتری دارند.

جواب کلی:

(ی) سیره انبیاء و اولیاء علیهم السلام کشت گیاهان زراعی و درختان میوه بوده چه برای انسان ها و چه حیوانات.

(ک) وقتی در جهان با بحران غذا مواجه هستیم و بحث غذا مطرح است اگر گیاه خوراکی زیبا هم نباشد بازهم اولویت با کشت گیاهان ثمر دار است.

(ل) درختان مثمر و گیاهان زراعی سود اقتصادی دارند.

جواب اختصاصی:

(أ) داشتن هزینه بیشتر نباید مانع شود در زمین مناسب از کشاورزی چشم پوشی کنیم

(ب) اگر گیاهان زراعی و درختان میوه هزینه بیشتری هم داشته باشند در عوض محصول دارند و شهرداری ها می توانند با فروش محصولات کشاورزی نه تنها هزینه را به صفر برسانند که منبع در آمد هم بشود.

(ج) قبول نداریم گیاهان تزئینی ارزان تر از گیاهان مثمر با شند قطعا هزینه بسیاری از موارد تزئینی از خوراک بیشتر است آیا هزینه کاشت سبزیجات بیشتر است یا هزینه کاشت چمن با بذر کیلویی ۱۸ هزار تومان و نیاز به تعویض ۱۰ تا ۲۰ سانت خاک و نیاز به کوتاه کردن مداوم با ماشینهای چمن زنی و آب فراوان.

آیا قیمت نهال های میوه که حداکثر ۵۰۰ و هزار است هزینه بیشتری دارد یا درختان بی ثمر تزئینی که گاه بین ۲۰ هزار تا ۱۲۰ هزار قیمت دارند!!!!

(۱) درختان میوه و گیاهان مثمر باعث آلودگی خیابانها می شوند.

جواب کلی:

(م) سیره انبیاء و اولیاء علیهم السلام کشت گیاهان زراعی و درختان میوه بوده چه برای انسان ها و چه حیوانات.

(ن) وقتی در جهان با بحران غذا مواجه هستیم و بحث غذا مطرح است اگر گیاه خوراکی زیبا هم نباشد بازهم اولویت با کشت گیاهان ثمر دار است.

س) درختان مثمر و گیاهان زراعی سود اقتصادی دارند.

جواب اختصاصی:

أ) اگر هم گیاهان مثمر باعث آلودگی شوند بازهم چون به صلاح جامعه و برای تهیه غذا اولویت دارند.

ب) همه درختان و گیاهان خوراکی آلودگی ندارند از درختان میوه زیتون، گردو، بادام، پسته، فندق، سنجد، و... هیچگونه آلودگی ندارند حتی درخت توت آلودگی کمتری نسبت به چنار دارد

ج) گیاهان زراعی و صیفی-جات آلودگی ندارند.

د) حتی درخت توت که به نظر می رسد بین همه درختان میوه بیشترین آلودگی را دارد اما بازهم از درخت چنار آلودگی کمتر دارد و در اولویت بالاتری از چنار قرار دارد.

۲) خزان شدن درختان میوه باعث عدم کاشت است.

جواب کلی:

ع) سیره انبیاء و اولیاء علیهم السلام کشت گیاهان زراعی و درختان میوه بوده چه برای انسان ها و چه حیوانات.

ف) وقتی در جهان با بحران غذا مواجه هستیم و بحث غذا مطرح است اگر گیاه خوراکی زیبا هم نباشد بازهم اولویت با کشت گیاهان ثمر دار است.

ص) درختان مثمر و گیاهان زراعی سود اقتصادی دارند.

جواب اختصاصی:

أ) هم اکنون در فضاهای سبز مقادیر فراوانی درختان برگ پهن خزان دار کاشت می شود آقای دکتر مختاری مدیر عامل محترم پارکها و فضای سبز می گوید تهران نیاز به درختان برگ پهن دارد.

ب) همه میوه ها خزان ندارند در بسیاری از استانها مرکبات عمل می آید.

ج) بحث ما فقط در درختان بی ثمر منحصر نیست گیاهان زراعی را هم در بر دارد که فرقی میان بی ثمر و با ثمر نیست

خزان برای درختان مطرح است اما گیاهان زراعی و صیفی همانند گیاهان تزئینی هستند گیاهانی مانند جعفری به سرما بسیار مقاوم هستند و بسیاری از سبزی جات و گیاهان دارویی هستند که حتی زیر برف سبز هستند.

د) استانهای گرم مشکل خزان ندارند بلکه گیاهانی لازم است که به گرما دوام داشته باشد.

ه) همه شهرها و استانهای ایران مشکل آلودگی هوا را ندارند چه توجیهی برای کاشت درختان سوزنی برگ در شهرها و استانهایی که آلودگی ندارند.

و)

ز) در چندین استان کشور می توان مرکبات کاشت که بهتر از درختان برگ سوزنی در تمام فصول سال سبز هستند.

۳) کاشت گیاهان مثمر در اماکن عمومی باعث بی نیازی مردم از خرید محصولات کشاورزی و ضرر کشاورزان و باغداران می شود!!!!!!.

این نظری بود که یکی از دانشجویان دانشگاه ابوریحان در توجیه کاشت درختان و گیاهان بی ثمر ابراز کرد
جواب کلی:

ق) سیره انبیاء و اولیاء علیهم السلام کشت گیاهان زراعی و درختان میوه بوده چه برای انسان ها و چه حیوانات.

ر) وقتی در جهان با بحران غذا مواجه هستیم و بحث غذا مطرح است اگر گیاه خوراکی زیبا هم نباشد باز هم اولویت با کشت گیاهان ثمر دار است.

ش) درختان مثمر و گیاهان زراعی سود اقتصادی دارند.

جواب اختصاصی:

۴) تغییر اکوسیستم با کاشت گیاهان خوراکی

نظری بود که از طرف یکی از مسئولین شورای شهر بیان شد

جواب کلی:

ت) سیره انبیاء و اولیاء علیهم السلام کشت گیاهان زراعی و درختان میوه بوده چه برای انسان ها و چه حیوانات.

ث) وقتی در جهان با بحران غذا مواجه هستیم و بحث غذا مطرح است اگر گیاه خوراکی زیبا هم نباشد باز هم اولویت با کشت گیاهان ثمر دار است.

خ) درختان مثمر و گیاهان زراعی سود اقتصادی دارند.

جواب اختصاصی:

ا) برای حل بحران غذای انسان اکوسیستم می تواند فدای غذای انسان شود.

ب) فضای سبز تقلیدی کنونی اکوسیستم را برهم زده است که کاج هم در اردبیل بجای درخت گلابی و گردو و فندق بومی کاج کاشته می شود هم در تهران که از سالها با سیب شمران و توت شناخته می شود که به معضل تبدیل شده و کاج کاشته می شود و در راه قم بجای انجیر و انار بازهم کاج کاشته می شود که همه خشکیده اند

رضاخان در چنار می کارد چنار های بیچاره ای که در سراسر تهران حتی یک دانه برگ سرسبز و شاداب ندارند و دلمرده و نیمه جان و در حال احتضار به غرس کنندگان خود لعن و نفرین می کنند

برعکس پیشنهاد ما این است که در هر شهری میوه و گیاهان زراعی مناسب با همان شهر کشت شود.

ج) هم اکنون در شهرها با این همه فضاهای سبز کنونی جاننداری جز موشها و کلاغهای لاشخور هیچ اثری از حیات نیست و انسان که خود جزئی از حیات است در این فضای ماشینی و دود زده محبوس شده که از لذت مشاهده درختان مثمر و گیاهان زراعی محروم شده که اگر مواد غذایی از روستاها برایش آورده نشود جان خواهد داد که در صورت کاشت میوه و گیاهان زراعی اکوسیستم بهتر تامین می شود که انسان از محصول بتواند مستقیم بخورد و پرندگان زیبا و خوش الحان به این محیط اضافه شوند و پروانه های زیبا و وزوز زنبوران عسل گرداگرد شکوفه ها گوش نواز شود.

.....

۶- سئوالات پژوهش (سئوالات اصلی و فرعی)

۱- کاشت درختان و گیاهان بی ثمر چه توجیهی دارد؟

۲- آیا سیره ائمه اطهار علیهم السلام کاشت گیاهان بی ثمر بوده؟

۳- آیا درختان و گیاهان بی ثمر در نظر مردم زیباترند یا درختان میوه و گیاهان خوراکی یا دارویی؟

۴- آیا دانش فضای سبز که هم اکنون کاملاً وارداتی است متناسب با دستورات اسلام و نیاز های کشور و خواست مردم می باشد؟

.....
.....

.. فرضیات و پیش فرض های پژوهش

۱) حتی اگر در جهان بحران غذایی هم نبود از لحاظ آموزه های دینی و سیره معصومین علیهم السلام اولویت با کاشت درختان و گیاهان مثمر است

۲) کاشت درختان میوه و گیاهان مثمر و دارویی و زیبایی بیشتری را به فضای سبز می دهد

- (۳) برخی کشورها مانند سریلانکا از درختان میوه بجای فضای سبز استفاده می کنند
- (۴) در برخی از کشورهای اروپایی گلدان های سبزی به فروش می رسد.
- (۵) رشته فضای سبز باید در سه رشته باغبانی و زراعت و گیاهان دارویی ادغام شود
- (۶) فضای سبز باید به زراعت و باغبانی تغییر کند